

‘Grupo Capoeira Suriname’

De relatie tussen *popular culture* en etniciteit

1 Afbeelding van Grupo Capoeira Suriname gemaakt door Solomon tijdens een groepsuitje naar Matapica.

‘Grupo Capoeira Suriname’

De relatie tussen *popular culture* en etniciteit

Bachelor scriptie 2010

Anna Lavooi

3240258

A.A.Lavooi@students.uu.nl

Begeleider: F. Jara- Gomez

Inhoudsopgave

Voorwoord	p.1
Inleiding	p.2
Hoofdstuk 1: Theoretische onderbouwing	
1.1 Definiëring van het begrip etniciteit	p.5
1.2 Etniciteit in een plurale en multiculturele samenleving	p.6
1.3 Het debat rond <i>popular culture</i>	p.7
1.4 Glokalisering van <i>popular culture</i>	p.8
1.5 De relatie tussen etniciteit en <i>popular culture</i>	p.9
1.6 Ter illustratie: muziek, sport en jongerencultuur	p.10
Hoofdstuk 2: Context van het onderzoek	
2.1 Etniciteit in de Surinaamse plurale/ multiculturele samenleving	p.11
2.2 De capoeira	p.13
Hoofdstuk 3: Capoeira in Paramaribo	p.15
3.1 Ontstaan en ontwikkeling van Grupo Capoeira Suriname	p.17
3.2 Definitie van de capoeira	p.21
3.2.1 De geschiedenis van de capoeira als cultuur	p.21
3.2.2 Sociale functie van capoeira als cultuur	p.22
3.3 Conclusie	p.24
Hoofdstuk 4: Capoeira en samenzijn: <i>Insluitende kracht van de capoeira</i>	p.25
4.1 Betekenis van de capoeira groep	p.26
4.2 Multi- etniciteit van de capoeira groep	p.27
4.3 Eenheid in verscheidenheid	p.29
4.4 Conclusie	p.32
Hoofdstuk 5: Capoeira en de zondagavond: <i>Uitdrukkingskracht van de capoeira</i>	p.33
5.1 Betekenis van de demonstratie op het onafhankelijkheidsplein	p.34
5.2 De visie van de capoeiristas op het uitdrukken van multi- etniciteit	p.35
5.3 Conclusie	p.38
Afsluiting	p.39
Literatuur	p.41

Bijlagen

Bijlage 1: Reflectie verslag

Bijlage 2: Samenvatting

p.I

p.I

p.III

Voorwoord

Op 31 januari zit ik zenuwachtig in het vliegtuig naar Paramaribo. Aan de ene kant ben ik erg blij dat ik de Nederlandse kou eindelijk mag verlaten. Aan de andere kant weet ik niet zo goed wat me te wachten staat in Suriname. Ik ga onderzoek doen naar de relatie tussen etniciteit en de capoeira in Paramaribo en vraag me af hoe de groep mij zal ontvangen en of mijn onderzoek naar behoren zal verlopen.

Inmiddels ben ik al drie weken terug en weet ik dat de zenuwen gelukkig niet nodig waren. De groep heeft mij met open armen ontvangen en heb ik veel relevante informatie gekregen. Graag wil ik ‘Grupo Capoeira Suriname’ daarvoor bedanken; bedankt voor de openheid, voor alle informatie, voor jullie tijd, voor de gezellige avondjes in La Caff en de leuke groepsuitjes naar bijvoorbeeld Overbrigde. Ik bedank met name Halley, Lorenzo, Jean- Paul, Mestre Marajo, Anneke, Irvin, Charissa, Chucky en ‘*last but not least*’ Ed. Zonder jullie hulp was mijn onderzoek niet mogelijk geweest.

Natuurlijk kan ik mijn ‘Suri- tweeling’ Leanne niet vergeten. Wat een onvergetelijke tijd hebben we gehad in Suriname. Verder bedank ik mijn begeleidster Fabiola Jara- Gomez voor alle feedback.

Tot slot wil ik graag mijn moeder en broertje ‘Michi’ bedanken; jullie geloven in alles wat ik doe waar ik ook ter wereld ben. Waar ik ook in de wereld ben, ik draag jullie altijd mij me in mijn hart. Zonder jullie zou ik niet zijn wie ik ben.

Axé Capoeira¹

¹ Ed eindigt zijn smsjes aan de groep altijd met Axé (energie) Capoeira.

Inleiding

Daar sta ik dan op zondagavond op het onafhankelijkheidsplein in Paramaribo. Ik kijk om me heen: helemaal niemand. Om half zes zou de capoeira groep bij elkaar komen op het plein. Ik vraag me af of er met half zes de Surinaamse half zes (minimaal een half uur later dus) bedoeld wordt of dat ze helemaal niet meer komen. Het blijkt het eerste te zijn, want een kwartier later zie ik twee jongens radslagen en andere acrobatische bewegingen maken. Langzamerhand komen er steeds meer capoeiristas (beoefenaars van de capoeira) aan op het plein. Deze begroeten elkaar allemaal enthousiast. Een vrouwelijke capoeirista knuffelt haar mannelijke medespelers. Ik zie zo veel verschillende personen op het plein aankomen, meisjes, jongens, jongeren, kinderen, personen met een donkere of een lichte huidskleur met of zonder tatoeages. Tot mijn verbazing zie ik zelfs een Nederlandse jongen acrobatische bewegingen oefenen op het grasveld. Een andere Surinaamse jongen lijkt hem te helpen met zijn bewegingen. Tegen een uur of zeven begint de demonstratie eindelijk. Er wordt gezongen, geklapt, muziek bespeeld en de spelers maken bewegingen waarvan ik denk dat ik ze nooit zou kunnen maken. Het gemengde publiek lijkt ook onder de indruk. Als ik later op de avond nog langs het onafhankelijkheidsplein fiets, zie ik de groep langs het plein zitten en lachen. Ik kan alleen maar denken; wat lijkt mij dit een gezellige en hechte groep.²

Tijdens deze eerste ontmoeting met de capoeira groep, viel het mij meteen op dat het een zeer diverse groep is. *Popular culture* biedt de mogelijkheid om mensen van verschillende etnische groepen samen te brengen (Cawelti 1996:7). Hermes (2005:10) beschrijft *popular culture* als een vorm van insluiting. Het heeft de kracht om etnische grenzen te doorbreken. Interessant is om te weten waarom *popular culture* deze mogelijkheid biedt. Tevens is het interessant om te weten hoe de beoefenaars van *popular culture* hier tegen aankijken. Door middel van het bestuderen van *popular culture* kunnen we veel leren over hoe de beoefenaars hun wereld zien. In mijn onderzoek is de leefwereld van deze beoefenaars de Surinaamse hoofdstad Paramaribo. Mijn scriptie richt zich op hoe de beoefenaars etniciteit in een (post) plurale samenleving ervaren, waarom een specifieke vorm van *popular culture* de mogelijkheid biedt voor interetnische ruimtes en hoe etniciteit door middel van de *popular culture* geuit wordt.

Centraal in mijn onderzoek is, de vorm van *popular culture*, capoeira. De relatie tussen etniciteit en de capoeira is in Suriname zeer interessant, aangezien de capoeira in een (post) plurale samenleving ruimte biedt voor interetnisch contact. De capoeira heeft in Suriname een insluitende werking en alle groepen uit de samenleving zijn vertegenwoordigd in de capoeira. Het lijkt er op dat de capoeira voor een andere, meer multiculturele, gemeenschap zorgt, dan dat de (post) plurale Surinaamse

² Eerste observatie bij de demonstratie op het plein, 07-02-2010

samenleving kan bieden. Of dit werkelijk zo is, zal terugkomen in mijn scriptie. *Popular culture* kan ingezet worden om op een subtiele en creatieve manier politieke kwesties aan te kaarten en laat dus veel zien over de ideeën van een bepaalde groep(en) in de samenleving (Hermes 2005:10). Mijn studie naar een vorm van *popular culture* toont aan hoe jongeren naar etniciteit in de samenleving kijken en of ze het gebruiken om bepaalde etnische kwesties aan te kaarten.. Tevens zal ik aantonen dat *popular culture* niet losstaat van ontwikkelingen in de samenleving.

Mijn onderzoek heeft in de Surinaamse hoofdstad Paramaribo plaatsgevonden. De centrale vraag van mijn onderzoek was: Welk verband kan er gelegd worden tussen etniciteit en de capoeira die door jongeren in Paramaribo beoefend wordt? Deze vraag heb ik in drie gedeeltes opgesplitst. De eerste is de betekenis die de jongeren aan *popular culture* geven. Dit vormt de basis van mijn onderzoek. Het is ook een erg interessante vraag, omdat de capoeira natuurlijk niet een authentieke Suriname culturele uiting is, maar van oorsprong Braziliaans. Op een nieuwe plaats krijgt *popular culture* een nieuwe betekenis. Mijn scriptie zal deze nieuwe betekenis beschrijven en zal voorbeelden geven van de relatie tussen de nieuwe betekenis en etniciteit. Het tweede gedeelte is de betekenis die aan etniciteit gegeven wordt. Om de relatie tussen *popular culture* en etniciteit naar voren te kunnen laten brengen moet ik tevens beschrijven hoe ze tegen etniciteit in de Surinaamse samenleving kijken. Maar ook hoe de jongeren de multi- etniciteit van de groep ervaren. Dit sluit meteen aan op het laatste gedeelte: waarom juist de capoeira ingezet wordt om iets over etniciteit te uiten. Het is interessant om te weten of de capoeira de mogelijkheid biedt om iets te uiten en of de jongeren bewust iets willen uiten. Antwoorden op deze vragen zijn terug te vinden in mijn scriptie. Deze antwoorden heb ik verkregen door van februari t/m april 2010 in Paramaribo de capoeiragroep; Grupo Capoeira Suriname te hebben bestudeerd. Dit is tot zo ver bekend de enige capoeira groep die Suriname kent. Aangezien deze groep voornamelijk uit jongeren bestaat, waren zij mijn belangrijkste informanten. Ik heb me voornamelijk gericht op de jongeren die zich actief met de capoeira bezig houden. Deze jongeren heb ik geïnterviewd, waarvan enkele zelfs twee keer. Deze vervolginterviews heb ik afgenomen om meer diepgang in mijn onderzoek te kunnen krijgen. Mijn onderzoek is gebaseerd op de betekenis die de jongeren zelf aan de capoeira en etniciteit hebben gegeven. Betekenisgeving en dus *emic perspective* staan centraal in mijn onderzoek. Uiteraard wordt deze betekenisgeving geplaatst in de wetenschappelijke discours over *popular culture* en etniciteit. Buiten het houden van interviews heb ik deze betekenis ook via de andere wel bekende methoden binnen de antropologie proberen te achterhalen. Zo gaven de trainingen en demonstraties de perfecte mogelijkheid om te participerend observeren. Tevens was *hanging around* een belangrijk onderdeel van mijn onderzoek. Ik ging mee op verschillende uitjes en gezellige avondjes, waardoor ik een goede vertrouwensband kon opbouwen met mijn groep, maar ook goed kon observeren. De observaties heb ik gebruikt tijdens interviews en informele gesprekken voor eventuele nadere uitleg en als controlemiddel. Tot slot was het contact met Ed, de trainer van de groep, belangrijk voor mijn onderzoek. Er kan gezegd worden dat Ed mijn *gatekeeper* was. Hij heeft mij kennis laten maken met verschillende leden van de groep en uitgenodigd

voor alle groepjes.

Mijn scriptie zal beginnen met de theoretische onderbouwing waar onder andere het begrip etniciteit wordt toegelicht. Tevens komt het debat rond *popular culture* aan bod. Daaropvolgend wordt de context van mijn onderzoek beschreven. Hier zal ik dieper op etniciteit in Surinaamse hoofdstad Paramaribo ingaan en zal de achtergrond van de capoeira en Grupo Capoeira Suriname beschreven worden. In het eerste empirische hoofdstuk zal er een algemeen en duidelijk beeld van de groep geschetst worden. Dit doe ik door middel van een korte geschiedenis en de betekenis die de jongeren aan de capoeira geven. De volgende twee hoofdstukken zullen meer specifiek op twee kenmerkende aspecten van de capoeira in Suriname ingaan namelijk het samenzijn en de zondagavond demonstratie. Uiteraard wordt in deze hoofdstukken de reden beschreven waarom deze aspecten voor de jongeren zo belangrijk zijn, maar ook ik heb niet zomaar voor deze twee aspecten gekozen. Ze sluiten namelijk perfect aan twee kenmerken van *popular culture*, namelijk de insluitende- en uitdrukingskracht die *popular culture* heeft. Tegelijkertijd is hier een duidelijk verband met etniciteit te vinden. De capoeira werkt in Suriname insluitend voor alle etnische groepen en heeft de groep door de publieke demonstratie op het onafhankelijkheidsplein de mogelijkheid om iets over etniciteit te uiten. Dit zal uitgebreid aan bod komen in deze twee hoofdstukken. In de afsluiting zal ik nogmaals antwoord geven op mijn centrale vraag en ga ik in op de complexe definiëring van *popular culture*.

Hoofdstuk 1: Theoretische onderbouwing

1.1 Definiëring van het begrip etniciteit

Etniciteit wordt geconstrueerd door interactie tussen verschillende groepen. Deze interactie maakt het mogelijk om onderscheid tussen de groepen te laten zien. Dit onderscheid kan zich uiten in bijvoorbeeld taal of religie. (Kottak 2006: 96) Etniciteit zou dus niet aanwezig zijn zonder interactie: het is een onderdeel van interactie en niet het eigendom van een opzichzelfstaande groep (Eriksen 2002:12). Koning (2009: 14) zegt hier het volgende over: *‘Het etnische ‘zelf’ wordt gedefinieerd in contrast tot de ‘ander’ of ‘andere’.* Etniciteit is het resultaat van een dialoog tussen de eigen groepsidentiteit en welke etnische identiteit buitenstaanders de etnische groep geven. Op deze manier creëert etniciteit ook etnische grenzen. (Nagel, 2004: 154) Deze grenzen bepalen wie er wel lid is van een etnische groep en wie niet. Met andere woorden is etniciteit niet mogelijk zonder ‘wij’ en ‘zij’ (Eriksen 2002: 19) De interactie maakt de ideeën over ‘wij’ en ‘zij’ mogelijk, maar de interactie creëert ook ruimte voor interetnisch contact (Eriksen 2002: 29). Zo kan bijvoorbeeld taal voor ‘wij’ en ‘zij’ grenzen zorgen, maar ook voor interetnische ruimtes. Twee (etnische) groepen kunnen dezelfde taal spreken, maar hoeven niet tot dezelfde etnische groep te behoren. Ook *popular culture*, dat centraal staat in dit onderzoek, kan voor beiden zorgen. Dit zal in deze thesis uitgebreid aanbod komen. Hieruit blijkt dat culturele repertoires niet altijd overeenkomen met etnische grenzen (Eriksen 2002: 34). Culturele repertoires zoals taal kunnen echter wel worden ingezet om etnische grenzen te bepalen, maar welke en hoe deze precies ingezet worden is per situatie verschillend. Barth (in Eriksen 2002: 37) zegt hier het volgende over; *‘etniciteit is geen cultureel maar een sociaal construct.’* Het toebehoren tot een etnische groep moet door de leden zelf erkend worden, om sociaal effectief te kunnen zijn. De sociale constructie van etniciteit is tevens terug te zien in het situationele en veranderlijke karakter van het begrip etniciteit. Wanneer de omgeving of situatie van een individu (of groep) veranderd, kan de etnische identiteit ook veranderen. (Nagel, 1994: 154) Op welke manier een individu zijn etniciteit definieert kan men alleen achterhalen door naar de individu zelf toe te gaan. In mijn scriptie zal daarom de betekenis die door personen zelf (*emic perspective*) aan etniciteit geven centraal staan.

Het zijn niet enkel de culturele repertoires zoals taal die etnische grenzen construeren, ook stereotypering wordt ingezet. Stereotypering kan gedefinieerd worden als de creatie en het gebruik van gestandaardiseerde opvattingen over een (etnische) groep. Deze stereotypen hoeven niet per definitie een juiste beschrijving te geven over een groep. De vraag hier is waarom er dan stereotypen gebruikt worden. Op de eerste plaats schept het een individu orde in de chaotische samenleving. Op deze manier kunnen verschillende type mensen op een simpele wijze worden gecategoriseerd. Ze geven de individu de impressie dat hij of zij de samenleving begrijpt. Ook worden de stereotypen gebruikt de grenzen van de eigen groep te definiëren. (Eriksen 2002: 25) Stereotypering draagt dus bij aan de ‘wij’ en ‘zij’ constructie van etniciteit.

Belangrijk is dat etniciteit als tweedimensionaal begrip bestudeerd kan worden, aangezien het door interactie voor 'wij' en 'zij' grenzen zorgt, maar hierdoor juist ook weer gedeelde ruimtes met interetnisch contact creëert.

1.2 Etniciteit in een plurale en multiculturele samenleving

Barth (1985/86 in Eriksen 2002:48) heeft in zijn studies laten zien dat interactie tussen verschillende etnische groepen niet altijd hoeft te leiden tot assimilatie. Dit komt overeen met de theorie dat interactie tussen verschillende etnische groepen voor het creëren van etnische grenzen zorgt. Barth (in Kottak 2006:118) definieert een plurale samenleving als een samenleving met verschillende etnische groepen die afzonderlijk van elkaar hun eigen economische specialisatie hebben en tegelijkertijd economisch afhankelijk zijn van andere groepen. Deze groepen leven verder vredig naast elkaar. De definitie van Furinal (in Eriksen 2002:48) komt sterk overeen met die van Barth. Hij voegt nog toe dat plurale samenlevingen vaak post koloniale samenlevingen zijn, waarbij de politieke macht bij de koloniale macht ligt. Binnen dergelijke samenlevingen hebben de verschillende etnische groeperingen geen gedeelde waarden en normen, maar wordt de samenleving alleen door het politieke systeem bij elkaar gehouden. Het toebehoren tot een etnische groep kan voor verschillende aspecten in een plurale samenleving van belang zijn; men kan stemmen op de partij die de eigen etnische groep vertegenwoordigt of lid worden van een jeugdvereniging met leden die tot dezelfde etnische groep behoren. (Eriksen 2002: 32) Etniciteit wordt in een plurale samenleving dus veelal geconstrueerd door 'wij' en 'zij' grenzen.

Een ander type samenleving is de multiculturele samenleving. Multiculturalisme wordt vaak beschreven als een mozaïek van verschillende groepen die een harmonieus en vredig geheel vormen. Deze samenleving is ontstaan door de migratie van minderheden in een bestaande samenleving. De etnische minderheden moeten zich aanpassen aan de dominante cultuur maar kunnen tegelijkertijd hun eigen etnische culturele achtergrond behouden (Kottak 2006: 118) Een voorbeeld hier is taal; migranten in de Verenigde staten spreken zowel Engels als een eigen taal (Kottak 2006: 112). Multiculturalisme leidt echter niet altijd tot een vredig samenleven, maar tevens tot sociale uitsluiting en discriminatie door spanningen tussen de dominante groep en de minderheid.

Het tweedimensionale karakter van etniciteit komt in de multiculturele samenleving duidelijk naar voren. De samenleving biedt gedeelde ruimtes met interetnisch contact, omdat de minderheden zich moeten aanpassen aan de dominante groep en zorgt voor 'wij' en 'zij' grenzen door sociale uitsluiting en discriminatie.

1.3 Het debat rond *popular culture*

Culturele repertoires zoals *popular culture* zorgen voor de invulling en betekenis van etniciteit. De relatie tussen etniciteit en *popular culture* in paragraaf 1. 5 verder besproken worden; deze paragraaf zal zich vooral richten op de definiëring van *popular culture*. *Popular culture* is een veel besproken onderwerp in de wetenschap. Er is tot op heden nog geen consensus over de definiëring van dit concept. Voordat deze paragraaf hier dieper op in zal gaan, zal het begrip cultuur worden toegelicht. Tylor (1871/ 1958: 1 in Kottak 2006: 43) geeft de volgende definitie van cultuur ‘*Culture is that complex whole which includes knowledge, belief, arts, morals, law, custom and any other capabilities and habits acquired by man as a member of society.*’ Cultuur is echter niet vaststaand. Net als etniciteit wordt cultuur gekenmerkt door het veranderlijke en situationele karakter. Door interactie met andere groepen kan cultuur veranderen en daarom kan het gezien worden als een tijdelijk en flexibel systeem (Stuempfle 1995: 4). Stuempfle (1995: 10) geeft aan dat het juist in de Caribische gebied belangrijk is om cultuur als een flexibel systeem te zien, omdat Caribische samenlevingen plaatsen zijn waar bijna alle inwoners oorspronkelijk van andere werelddelen komen. Op één plek zijn door het koloniale verleden verschillende mensen uit verschillende werelddelen met verschillende culturen samengekomen. Caribische samenlevingen zijn dan ook vaak (post) plurale samenlevingen. Stuempfle (1995:10) zegt verder dat menselijke (inter) actie en geschiedenis gaan altijd gepaard met culturele verandering en culturele ontwikkeling. Interessant hier is om te weten wat het samenkomen van verschillende culturen met de constructie van cultuur doet.

Popular culture is een onderdeel van cultuur. In de wetenschap is al jaren een debat gaande rond de definiëring van dit *popular culture*. Story (2006) suggereert daarom dat *popular culture* bestudeerd moet worden als een ‘leeg’ concept, die ingevuld kan worden op verschillende manieren door middel van de definities, afhankelijk van de invalshoek van de onderzoeker. Om toch een beeld te geven van de verschillende definities die gegeven worden aan, beschrijft deze paragraaf een aantal definities.

Story (2006) beschrijft in zijn boek ‘*Cultural Theory and Popular culture*’ verschillende definities van *popular culture*. De eerste definitie van *popular culture* die gegeven wordt is cultuur die door de meerderheid van de mensen gewaardeerd wordt. Als tweede wordt *popular culture* beschreven als cultuur die tegenover de hoge elite cultuur staat. In andere woorden zou men *popular culture* kunnen beschrijven als de lagere minderwaardige cultuur. Hier speelt sociale klasse een belangrijke rol. De derde definitie beschrijft *popular culture* als een cultuur die is ontstaan vanuit de mensen zelf. Het is cultuur van de mensen voor de mensen. Het probleem binnen deze definitie is wie ‘de mensen’ dan eigenlijk zijn en dat mensen vaak beïnvloedt worden door factoren van buitenaf zoals de media. De laatste definitie heeft een politieke invalshoek. Deze invalshoeks heeft zijn oorsprong bij de term ‘*hegemony*’, een concept bedacht door de Italiaanse Marxist Antonio Gramsci. De term verwijst naar de acceptatie van de ideeën, de waarden en het leiderschap van dominante groepen in de samenleving door de ondergeschikte groepen(Ho 2000: 4). Wetenschappers die *popular culture* op deze manier bestuderen zien het als een strijd tussen het verzet van ondergeschikte groepen en de druk van het

opnemen van ideeën en waarden van dominante groepen. Bij deze definitie komt *popular culture* niet van de dominante of de ondergeschikte groepen, het is een onderhandeling tussen beide groepen. *Popular culture* is hier een mix van zowel dominante, ondergeschikte en oppositie groepen. Deze benadering wordt onder andere gebruikt bij verschillende studies van *popular culture* in Latijns Amerika. Sanabria (2007: 315) geeft in zijn boek een beschrijving van Handler (1994) die *popular culture* ziet als een verzet tegen de dominante cultuur. In Latijns Amerika en het Caribische gebied speelt de geschiedenis van de kolonialisatie een grote rol hierin. *Popular culture* is hier een vorm van verzet tegen de hiërarchie en de sociale stratificatie als gevolg van de kolonialisatie.

In mijn onderzoek heb ik *popular culture* bestudeerd als een leeg begrip die op verschillende manieren ingevuld kan worden. De betekenis die door mijn informanten aan *popular culture* gegeven is, staat centraal in mijn scriptie. De betekenis die informanten gegeven hebben, heb ik geprobeerd te koppelen aan bovenstaande definities. Met mijn onderzoek hoop ik bij te dragen aan het debat rond *popular culture*.

1.4 Glokalisering van *popular culture*

Popular culture verspreidt zich over de wereld. Hierdoor kan één dezelfde vorm van *popular culture* in verschillende situaties andere betekenissen hebben (Santino 1996: 37). Dit komt duidelijk naar voren in de glokaliseringprocessen. Globalisering zorgt ervoor dat nationale grenzen worden doorbroken en voor een meer ‘*interconnected*’ wereld (Inda & Rosaldo 2002: 32). Deterritorialisering is een term die staat voor mensen, kapitaal en *popular culture* die los komen van hun zogenaamde vaste plaats (Inda & Rosaldo 2002: 24). Globalisering werd aanvankelijk door antropologen met gemengde gevoelens ontvangen, ze waren bang dat er in één wereld weinig lokaals meer te bestuderen zou zijn. Al snel bleken deze zorgen onnodig, want waar globalisering plaatsvindt, vindt ook lokalisering plaats oftewel glocalisering; de fusie van lokale en niet lokale elementen. ‘*Perhaps it is true that the World is a single place, but if so, it is largely locally constructed*’ (Eriksen 2002:167). Volgens Ulf Hannerz (in Reijerman, 2002: 59) is de invloed van lokaliteit even sterk of misschien wel sterker dan de invloeden van buitenaf. Bij reterritorialisering komt *popular culture* op een nieuwe plaats terecht en wordt deze herschreven. (Inda & Rosaldo 2002: 24) Om er achter te komen welke nieuwe betekenis er gegeven wordt aan *popular culture*, moeten wetenschappers naar de mensen zelf toegaan om hier achter te komen. Deze nieuwe lokale betekenis zal naar voren komen in deze scriptie.

1.5 De relatie tussen etniciteit en *popular culture*

Cultuur is net als etnische grenzen geconstrueerd door de handelingen van individuen, groepen en hun interactie met de samenleving. Etnische grenzen functioneren als antwoord op de vraag; wie zijn wij ten opzicht van de ander? Cultuur zorgt voor de invulling en de betekenis van etniciteit. Alhoewel culturele grenzen dus niet per definitie overeen hoeven te komen met etnische grenzen, kunnen culturele verschillen belangrijk zijn bij het construeren van etniciteit als ze worden ingezet om de grenzen aan te duiden (Eriksen 2002: 38). Cultuur kan de vraag beantwoorden; wat zijn we? *Popular culture* wordt gezien als een onderdeel van cultuur. Met andere woorden kunnen etnische groepen door middel van *popular culture* laten zien 'wat ze zijn'. In de globaliserende wereld en multiculturele samenlevingen is *popular culture* echter niet per definitie eigendom van één enkele etnische groep. *Popular culture* brengt ook mensen van verschillende etnische groepen samen. *Popular culture* kan hier gezien worden als een ruimte die vrij is van de beperkingen van etnische tradities (Cawelti 1996: 7). Hermes (2005:10) beschrijft *popular culture* als een vorm van insluiting. *Popular culture* is een platform om politieke kwesties aan te kaarten. Dit gebeurt echter op een subtiele en creatieve wijze. Zo laat *popular culture* bijvoorbeeld de aanwezigheid zien van degene die niet politiek of economisch de macht hebben. *Popular culture* zorgt hier voor een andere vorm van een gemeenschap, die niet is gegeven door sociale instituties zoals politieke partijen of families. *Popular culture* laat veel van de ideeën van een samenleving (en dus ook etnische groepen) zien, vermomt in een vorm van entertainment. De beoefenaars van *popular culture* laten creatief en door middel van *popular culture* een bepaalde boodschap aan het publiek zien. Optredens (van deze beoefenaars van *popular culture*) zijn geen statische reflectie van de samenleving, maar kunnen juist een gebeurtenis zijn waar de samenleving met een kritische noot bekeken wordt (Steumple 1994: 5)

Popular culture kan zowel 'wij' en 'zij' grenzen aanduiden, maar heeft daarentegen ook de mogelijkheid voor interetnisch contact. Tot slot, maar niet minder belangrijk, heeft *popular culture* een uitdrukingskracht.

1.6 Ter illustratie; muziek, sport en jongerencultuur

Muziek is een vorm van *popular culture* die net als etniciteit verband heeft met identiteit. Er zijn verschillende onderzoeken gedaan naar hoe muziekstijlen kunnen dienen als uitingen van etnische identiteit. Deze muzikale uitingen zijn net als etniciteit een uiting van interactie tussen verschillende groepen. Een voorbeeld hiervan zijn etnische groepen die door interactie met andere groepen zich in een marginale positie bevinden en muziek gebruiken als strategie om hun positie te verbeteren. (Sanderse 2007; 52) Deze kijk op *popular culture* komt overeen met Handler (1994) (in Sanabria 2007:315) die *popular culture* ziet als verzet tegen de sociale stratificatie in Latijns Amerika. Muziek functioneert voor het definiëren van de eigen (etnische) identiteit en de verhouding tussen mensen en hun ruimtes, zoals de straat of de natie. De definitie of betekenis van etnische verhoudingen is vaak omstreden, en op deze manier kan muziek ook als kanaal van sociale kritiek dienen. (Sanders, 2007: 54) Sanderse (2007: 57) beschrijft dat muziek gebruikt wordt ‘*to create a sense of space, to reaffirm various social identities or challenge or subvert power relations*’.

Sport maakt deel uit van alle samenlevingen. Blanchrad (1995: 9 in Sanabria: 2007: 316) definieert sport als een activiteit in de vorm van een soort spel met regels waar enige vorm van fysieke inspanning voor nodig is. Één van de kenmerken van moderne sport is dat de regels voor alle spelers hetzelfde zijn (Sanabria: 2007: 316). Etniciteit is hier niet van belang en dit kan ervoor zorgen dat sport ruimte kan bieden voor interetnisch contact. In een multiculturele samenleving zou sport dus kunnen bijdragen aan sociale binding tussen de verschillende etnische groepen. Elling (2004: 343) heeft onderzoek gedaan naar of sport voor ‘*bonding*’ (interne cohesie binnen een veelal sociale homogene groep) of dat het ook voor ‘*bridging*’ (contacten, uitwisseling en solidariteit tussen sociale groepen) zorgt. Haar conclusie is dat sport samengaat met ‘*bonding*’ en ‘*bridging*’ (interetnische ruimtes), maar ook met uitsluiting (‘wij’ en ‘zij’ constructie van etniciteit) omdat sportparticipatie nog steeds geconstrueerd wordt door sekse, etniciteit en opleidingsniveau. Sporten waarbij er wel ‘*bridging*’ ontstaat zijn vooral teamsporten met een hoge trainingsfrequentie en grote inzet. Interessant is dat dit vooral jongerenteams betreft (Elling 2004: 357). Jongeren willen zichzelf in hun vrije tijd collectief en individueel onderscheiden van de volwassenen. Ze creëren subculturen als reactie op de betekenisloze rol die volwassenen ze geven in de samenleving, maar ook als reactie op marginalisatie en discriminatie (Wermuth 2000: 122) Op deze manier kan jongerencultuur ook gezien worden als de ‘*hegemony*’ visie van *popular culture*. Jongeren creëren deze verschillende subculturen om zichzelf te onderscheiden en te verzetten tegen de dominante volwassen middenklasse, voorbeelden hiervan zijn de hiphop cultuur of de rastafaries (Besley 2003: 157)

Concluderend kan gezegd worden dat muziek als vorm van *popular culture* de mogelijkheid biedt om etniciteit uit te drukken. Sport als *popular culture* zorgt voor zowel ‘wij’ en ‘zij’ grenzen als interetnische ruimtes. Het tweedimensionale begrip van etniciteit komt hier naar voren. Tot slot zijn het vooral de jongeren die *popular culture* inzetten om bijvoorbeeld etniciteit te uiten. Deze paragraaf heeft de verschillende aspecten tussen de relatie van etniciteit en *popular culture* beschreven.

Hoofdstuk 2: Context van het onderzoek

2.1 Etniciteit in de Surinaamse plurale/ multiculturele samenleving

Caribische samenlevingen kunnen door hun koloniale verleden als zeer heterogeen beschreven worden. Suriname is één van deze heterogene samenlevingen. Ze bestaat door haar koloniale verleden uit verschillende etnische groepen. Zo bestaat de Surinaamse samenleving onder andere uit; inheemsen (de oorspronkelijke bevolking), creolen (afstammelingen van de slaven), marrons (gevluchte slaven), boeroes (afstammelingen van Nederlandse boeren uit Groningen en Gelderland), Hindoestanen, Chinezen en Javanen (contractarbeiders) (Bakker e.a. 1998: 9). Ruim 12% van de bevolking is gemengd (moksi). In mijn onderzoek wordt deze groep door mijn informanten als mengelmoesjes omschreven. De laatste jaren is deze etnische samenstelling met name in Paramaribo verandert door de komst van migranten zoals de Brazilianen en een nieuwe groep Chinezen. Ook de Nederlanders (bakras), met name de blanke Nederlandse stagiaires, drukken een stempel op de stad (Bijnaard, 2007: 17). Zo zouden de vele fietsverhuurbedrijven niet bestaan zonder de Nederlandse stagiaires, is het uitgaansleven gericht op deze groep en spelen ze zelfs een rol in de capoeira in Suriname.

De Surinaamse samenleving heeft tegenwoordig kenmerken van zowel de plurale als de multiculturele samenleving. Om te beginnen kan Suriname gezien worden als een (post) plurale samenleving. Furnival (in Eriksen 2002:48) geeft aan dat plurale samenlevingen vaak post koloniale samenlevingen zijn, waarbij de politieke macht bij de koloniale macht ligt. Dit geldt echter niet meer voor Suriname aangezien Suriname onafhankelijk is sinds 1975 en na een moeizame natievorming heeft Suriname een eigen regering, een nationale vlag en taal (Moerman 1984: 19). De heterogeniteit van de inwoners (het pluralisme) heeft bijgedragen aan de moeizame natievorming. De verandering naar een multiculturele samenleving is terug te zien in de taal. Tegenwoordig is de hoofdtaal Nederlands en deze wordt naast de eigen taal door de meerderheid gesproken (St. Hilarie 2001: 999). De verschillende politieke partijen zijn echter tegenwoordig nog steeds etnisch verzuild, die wel weer een uiting zijn van de plurale samenleving. Deze eigen regering met etnisch verzuilde partijen is een voorbeeld van ‘*eenheid in verscheidenheid*’; een uitdrukking die in Suriname vaak gebruikt wordt om de Surinaamse samenleving te beschrijven (Koning, de 2009: 15).

De verscheidenheid zien we terug in uitingen van *popular culture* zoals de verschillende etnische verzuilde muziekstijlen. De verscheidenheid en het pluralisme uitten zich ook in de identificatie; zo blijkt het dat de Surinamer zich in eerste plaats nog steeds identificeert met zijn eigen etnische groep en daarna pas met de Surinaamse identiteit (Oostindie 2000: 138). Enkel de creool identificeert zich als de echte Surinamer (St. Hilarie 2001: 1005). Tot slot wordt de verscheidenheid en dus de etnische grenzen geconstrueerd door stereotypering. Een aantal voorbeelden hiervan zijn; de Hindoestaan die als gierig, maar vooruitstrevend wordt beschreven, de creool die op het uiterlijk gericht is en juist niet vooruitstrevend, de indiaan in zijn hangmat en de Javaan die niet te vertrouwen is (Koning, de 2009: 15). Etniciteit wordt in Paramaribo, die zijn plurale karakter heeft behouden, dus veelal geconstrueerd

door 'wij' en 'zij' grenzen. Zo wordt onder andere *popular culture* ingezet om de etnische grenzen aan te geven.

De etnische samenstelling verandert in Paramaribo onder andere door de komst van nieuwe migranten. Ze hebben een sterke invloed op het sociale en culturele leven in de Surinaamse samenleving. (Bijnaard 2007: 17) Een voorbeeld hiervan is de capoeira die de Brazilianen hebben meegenomen naar Paramaribo. De Brazilianen migreerden onder andere voor de goudindustrie naar Suriname. Dit geldt tevens voor de Braziliaanse *mestre* Marajo die de capoeira voor het eerst heeft geïntroduceerd in Suriname. Hoofdstuk één zal hier uitgebreid op ingaan. Tot slot dragen deze nieuwe migranten bij aan de vorming van de Surinaamse multiculturele samenleving (Bijnaard 2007: 19).

Suriname heeft eigenschappen die haar plurale karakter nog steeds laten zien, maar verandert tevens langzaam in een multiculturele samenleving. Deze veranderende samenleving is terug te vinden in de capoeira, die in een (post) plurale samenleving ruimte biedt voor interetnisch contact.

2.2 De capoeira

Nestor Capoeira (2002:15) beschrijft de capoeira als meer dan een dans, vechtkunst, spel of erfgoed van de Braziliaanse cultuur; het is een levenswijze. Hij beschrijft de capoeira tevens als een weerspiegeling van het dagelijkse leven; waarbij de *roda* als mini theater gezien kan worden, waar mensen optreden en levensechte situaties uitbeelden. Dit komt overeen met het idee dat *popular culture* veel laat zien over de ideeën die betrekking hebben op de samenleving.

Deze *roda* is één van de belangrijkste karakteristieken van de capoeira. De *roda* is een cirkel van capoeiristas waar wordt gezongen, geklapt en instrumenten bespeeld. Op het ritme van de muziek spelen twee capoeiristas in de *roda* het spel (Joseph 2005: 31). Het spel is vol sierlijke acrobatisch bewegingen die zowel op een vechtsport als op een dans lijken. Het instrument dat van belang is in de capoeira is de *berimbau*. De *berimbau* is een lang gebogen houten instrument met één snaar. Het ritme van dit instrument bepaald het ritme van het spel. (Nestor Capoeira 2002: 3)

Elke capoeira groep hoort onder leiding te staan van een *mestre*. Een *mestre* of meester in het Nederlands heeft het hoogste koord of gradatie die men binnen de capoeira kan bereiken. (Elk jaar organiseert een capoeira school een *batizado*; een examen waarbij men een hoger koord kan halen.)

Hij of zij geeft les aan zijn/ haar leerlingen en moet op de hoogte blijven van alle ontwikkelingen binnen de capoeira. Ook moet hij of zij alles weten over de geschiedenis en de achtergrond van de capoeira. Een *mestre* heeft duidelijk de leiding in de groep en een leerling kan altijd terecht met haar of zijn vragen over de capoeira, maar ook met persoonlijke vragen. Een hedendaagse *mestre* is Nestor Capoeira die vele boeken over de capoeira heeft geschreven. Zijn boeken heb ik gebruikt voor diverse achtergrond informatie over de capoeira. Nestor Capoeira (officieel Nestor Sezefredo dos Passos Neto) heeft zijn PhD behaald in 'Communicatie en cultuur' en heeft verschillende onderzoeken gedaan naar Braziliaanse *popular culture* en dan voornamelijk capoeira in een globaliserende wereld. De afgelopen 42 jaar van zijn leven heeft hij volledig toegewijd aan de capoeira. Hij heeft lesgegeven in de capoeira, de capoeira beoefend en onderzoek gedaan naar de capoeira in Brazilië en in het buitenland. Zijn boeken zijn vertaald in verschillende landen. De Nederlandse versie van 'the little capoeira book' werd om de beurt gelezen in de capoeira groep in Suriname.

In zijn boeken geeft Nestor Capoeira (2003: 105) aan dat er nog geen duidelijkheid is over de oorsprong van de capoeira (Afrikaans dan wel Braziliaans). De meest voorkomende theorie is dat in de Braziliaanse slavernijperiode de West Afrikaanse slaven de capoeira gebruikten als vechttechniek verborgen in een dans en de *roda* om slaveneigenaren te misleiden (Nestor Capoeira 2002: 105) In deze periode kwamen slaven uit verschillende West Afrikaanse landen bij elkaar. Deze namen hun onder andere hun eigen vechtkunsten en dansen mee. Door de vermenging van verschillende

Figuur 1: Berimbau

Bron: <http://www.capoeirabcv.com/ondas/images/berimbau2.jpg>

vechtkunsten, dansen, rituelen en muziekinstrumenten is de capoeira ontstaan. (Nestor Capoeira 2003: 30) Nestor Capoeira (2003:30) legt uit dat de capoeira door deze ontstaansgeschiedenis de mogelijkheid biedt om andere culturele elementen in zich op te nemen. Hier komt het flexibele systeem van cultuur naar boven; door aanraking met andere culturen kan er een nieuwe cultuur ontstaan.

In het globaliserende tijdperk heeft de capoeira zich vanuit Brazilië over de wereld verspreid. Op een nieuwe plek krijgt de capoeira een lokale betekenis. De verspreiding van de capoeira is in de jaren 60 al in Brazilië vanuit Bahia begonnen en naar aanleiding hiervan werden de verschillende betekenissen binnen Brazilië al duidelijk. In Bahia is het ontstaan als een protest tegen de onderdrukking tijdens de slavernij en heeft ook vele invloeden van de Candomblé. In Rio de Janeiro stond de capoeira vooral in teken van straatwijsheid (Nestor Capoeira 2002: xxiii). Vanaf 2000 verspreidde de capoeira zich naar Europa, Amerika en de rest van de wereld. (Nestor Capoeira 2002: xviii) In de globaliserende wereld is de capoeira hedendaags iets voor alle mensen ongeacht leeftijd, gender, nationaliteit of etniciteit (Joseph 2005: 31) De capoeira wordt hedendaags gepromoot als een vorm van *popular culture* die inclusief werkt en ruimte biedt voor interetnisch contact. Capoeira gemeenschappen over de gehele wereld komen steeds meer met elkaar in contact. Deze gemeenschap zorgt ervoor dat nationale grenzen vager worden en dat er een nieuwe vorm van multiculturalisme ontstaat waar mensen ongeacht van nationaliteit of etniciteit kunnen participeren in een Afrikaanse en Braziliaanse cultuur (Joseph 2005: 31). Dit geldt ook voor Suriname, waar de Capoeira 10 jaar geleden in terech is gekomen. Suriname heeft tot zover bekend één Capoeira groep: Grupo Capoeira Suriname. Deze groep bestaat in de (post) plurale Surinaamse samenleving uit verschillende bevolkingsgroepen. De groep bestaat voornamelijk uit jongeren, maar er doen ook steeds meer kinderen mee. Dit komt mede doordat de groep elke zaterdag een workshop geeft in het kindermuseum Vila Zapakara. Maar mijn onderzoek heeft zich voornamelijk gericht op jongeren in de 20 en van verschillende achtergronden. Een belangrijk kenmerk van de groep is de demonstratie op het onafhankelijkheidsplein. Het onafhankelijkheidsplein (voorheen oranjeplein) bevindt zich centraal in Paramaribo en is bekend bij elke inwoner. Het plein bestaat uit een groot grasveld met daaromheen enkele statige gebouwen. Daarnaast een vlaggenplein, waar de groep elke zondag optreedt. Concluderend is het een centraal punt in Paramaribo waar meerdere evenementen plaatsvinden en in elke Suriname reisgids terug te vinden. Het laatste hoofdstuk zal verder op deze demonstratie ingaan. Om af te sluiten wil ik terug komen op de definitie van Nestor Capoeira die aan het begin van deze paragraaf beschreven is. Hij omschrijft de capoeira als een levenswijze, waarbij de capoeiristas het geleerde in de *roda* gebruiken in het dagelijkse leven. Dit is ook een heel belangrijk aspect van de capoeira in Suriname. Wat de jongeren precies leren en wat de capoeira in Suriname precies inhoudt zal in de volgende hoofdstukken naar voren komen.

Hoofdstuk 3; Capoeira in Suriname.

Figuur 2: Capoeira uitje naar Matapica, genomen door Solomon op 06-03-2010

Het is bijna zes uur en ik ben nog thuis, stress, ik kan natuurlijk niet te laat komen op mijn eerste training. Ik paniek stuur ik een sms dat ik iets later kom. Blijkbaar had ik nog niks geleerd van mijn eerste avond op het onafhankelijkheidsplein en was ik nog niet helemaal aangepast aan de Surinaamse tijd, want toen ik 10 minuten later aankwam zag ik alleen Ed, de trainer van de groep en een Nederlandse stagiair. Degene die ik een sms had gestuurd, was er zelf nog helemaal niet. Zeker een half uur later was iedereen pas aanwezig. Ik zie Ed, de trainer van de groep, een jongen met een hele vriendelijk en zachte uitstraling die soms moeite heeft om orde te houden in de zaal. In de zaal zie ik mensen lachen en rennen. Er zijn veel kinderen aanwezig en een jongen, Jean Paul, met veel tatoeages rent achter de kinderen aan. Hij gooit de kinderen in de lucht en lijkt even druk te zijn als de kinderen zelf te zijn. Zijn capoeira bewegingen zien er echter erg soepel en kundig uit. Ik zie nog ene andere kleine jongen, Chucky, met zwarte krulletjes, een lach van oor tot oor en ondeugende ogen, de meisjes in de zaal pesten. Lorenzo lijkt een rustige jongen die anderen helpt om de ingewikkelde capoeira bewegingen onder de knie te krijgen. Ook zie ik een knap meisje, Charissa, die in eerste instantie verlegen lijkt, maar wanneer ze in de 'roda' speelt er niks van deze verlegenheid overblijft. Dit slechts een kleine greep van personen uit deze zeer diverse groep. Na de training staan ze gezellig buiten te kletsen over de capoeira en andere dingen. Weer moet ik denken aan hetzelfde wat ik die avond op het onafhankelijkheidsplein dacht: wat lijkt mij dit een gezellige en hechte groep.³

Dit is hoe de capoeira er tijdens de training momenteel uitziet. Om de capoeira in Suriname volledig te kunnen begrijpen is de geschiedenis van de groep belangrijk. Om deze reden zal dit hoofdstuk beginnen met het ontstaan en de ontwikkeling van de capoeira in Suriname. Het tweede gedeelte van dit hoofdstuk zal zich concentreren op de betekenis die de jongeren aan de capoeira hebben gegeven. Bovenstaand heb ik enkele van deze jongeren geïntroduceerd. Door middel van dit hoofdstuk wil ik een duidelijk en algemeen beeld van de capoeira schetsen.

³ Observatie bij mijn eerste training op 08-02-2010

3.1 Ontstaan en ontwikkeling van Grupo Capoeira Suriname

Halley⁴ is één van de weinigen in de groep die de ontwikkeling van de capoeira in Suriname vanaf het begin heeft meegemaakt. Hij heeft mij verteld dat Suriname 10 jaar geleden voor het eerst kennismemaakt heeft met de capoeira.. Deze vorm van *popular culture* is door Braziliaanse migranten meegenomen naar Suriname. Wat een duidelijk voorbeeld is van globalisering die niet alleen van het westen naar de rest van de wereld plaatsvindt, maar juist ook binnen de periferie.

Mestre Marajo (Delso Seabra) is een Braziliaanse migrant en *mestre* van 61 jaar oud. Hij komt oorspronkelijk uit het noorden van Brazilië en is van inheemse afkomst. Hij gaf 10 jaar geleden voor het eerst les in Suriname aan de toen 13 jarige Halley en andere buurtkinderen. In deze periode had de capoeira vooral veel Braziliaanse invloeden. Mestre Marajo leerde de jongeren veel over de geschiedenis van de capoeira, de Braziliaanse capoeira nummers en over de filosofie van de capoeira. Een ander kenmerk van de Braziliaanse invloed was de naam van de groep; ‘*Meninos de Pelourinho*’ of ‘kinderen van Pelourinho’ (Pelourinho refereert naar een *mestre* in Brazilië). Buiten de Braziliaanse invloeden heeft de capoeira in Suriname een eigen betekenis gekregen. Een goed voorbeeld hiervan is dat de groep onder de OIS (Organisatie Inheemsen Suriname) viel. Halley, zelf van inheemse afkomst, vertelde mij dat zijn vader voor deze organisatie actief was en een zaal beschikbaar had gesteld voor de capoeira training. In deze tijd woonden er veel inheemse jongeren in de buurt en diende de capoeira als ontmoetingsplaats. Door de jongeren samen te brengen kon de OIS deze jongeren bewust maken van hun inheemse identiteit/ cultuur. Het is volgens deze organisatie belangrijk dat mensen hun eigen cultuur (etniciteit) blijven behouden, omdat je etnische groep dan rechten krijgt. Volgens Halley hebben de inheemsen te weinig rechten, bijvoorbeeld geen grondrechten. *Als je je cultuur kwijt raakt dan ben je hetzelfde als de rest en hebt je helemaal geen macht of rechten meer.*⁵De capoeira draagt niet direct bij aan het cultuur behoud van de inheemsen, aangezien dit geen cultureel erfgoed van de inheemsen in Suriname is. Maar het bood op dit moment toegang tot jongeren die juist niet bezig waren hun inheemse identiteit. Door de capoeira konden ze deze jongeren bereiken en deze jongeren bewust van maken van hun etniciteit en maatschappelijke kwesties. Uiteindelijk was het de bedoeling dat de jongeren zouden participeren in organisaties die zich bezig hielden met de inheemse cultuur en rechten. Dit laat zien dat de capoeira ingezet werd om jongeren te bereiken en ze bewust te maken van maatschappelijke problemen zodat ze zich uiteindelijk kunnen verzetten tegen hun marginale positie. Dat de capoeira werd ingezet om een bepaalde groep te bereiken, wilde echter nog niet zeggen dat de capoeira alleen uit één groep bestond. Mestre Marajo werkte wel samen met OIS, maar stond verder los van deze organisatie. Iedereen mocht van hem participeren in de capoeira. Zelfs in deze periode had de capoeira een insluitende werking en participeerden buiten de inheemsen veel verschillende bevolkingsgroepen. Tegenwoordig valt de groep niet meer onder deze organisatie.

⁴ Interview Halley, 09-02-2010

⁵ Interview Halley, 18-02-2010

De capoeira in Suriname kan in twee periodes opgedeeld worden. De eerste periode werd afgesloten toen Mestre Marajo opeens vertrok. De groep zat zonder *mestre* en het duurde niet lang voordat er helemaal geen capoeira groep meer in Suriname bestond. Twee jaar later kwam Ed terug uit Nederland. Ed, een Javaanse jongeman van 31 jaar oud, heeft in Nederland gestudeerd en is naar zijn eigen zeggen in Europa verslaafd geraakt aan de capoeira. Bij terugkomst in Suriname was hij opzoek naar een capoeira school, maar deze bestond inmiddels niet meer. Om deze reden had hij besloten om contact op te nemen met de leden van de oude capoeira groep en zo een eigen groep op te starten; dit werd 'Grupo Capoeira Suriname'. Een naam die niet meer refereert naar Brazilië, maar juist naar Suriname. Dit is nog een voorbeeld van dat globalisering geen eenrichtingsverkeer is; goederen, ideeën en hier dus *popular culture* gaan zoals eerder besproken van periferie naar periferie, maar ook van de periferie naar het westen (van Brazilië naar Europa) en van het westen weer terug naar de periferie (dus van Nederland naar Suriname). De capoeira heeft tegenwoordig veel invloeden uit Nederland. Een voorbeeld hiervan zijn de vele Nederlandse stagiaires die meetrainen in de groep. Ook de naam van de groep en het logo is door een stagiaire bedacht. De invloed van Nederland ervaren ze zowel positief als negatief. Positief, omdat ze veel leren van de Nederlandse capoeiristas. Er komen gevorderde capoeiristas om bijvoorbeeld voor een maand mee te trainen; op deze manier leert de capoeira groep weer veel nieuwe dingen zoals liederen. Dit is handig, omdat Ed nog geen *mestre* is, en dus nog niet genoeg bevoegdheden en kennis heeft om de groep op een hoger niveau te brengen. De negatieve kanten van de invloed van Nederland is de aantrekkingskracht van de Nederlandse stagiaires op Surinaamse jongens. Veel jongens doen alleen mee aan de capoeira omdat dat Nederlandse stagiaires trekt. Deze jongens nemen de capoeira dus niet heel serieus en dat is jammer volgens Ed⁶. Ik wil hier verder niet ingaan op de relatie tussen Nederland en Suriname en welk effect dit verder heeft op de Surinaamse samenleving. Ik wil enkel aantonen dat de capoeira veel Nederlandse invloeden heeft en dat *popular culture* dus nooit losstaat van ontwikkelingen in samenleving. Een interessant detail is de reden waarom een stagiair participeert in de capoeira in Suriname: '*ik ben in Suriname en ik wilde iets typisch Surinaams of Zuid- Amerikaans doen.*' *In Nederland doe je dit niet zo snel.*⁷ Dit is een interessante opmerking aangezien er in Nederland veel meer capoeira scholen zijn en de capoeira in Suriname in de tweede periode voornamelijk invloeden uit Nederland heeft. Voor deze stagiair is de capoeira in Suriname iets exotisch.

Uiteraard zijn er ook in deze periode bepaalde zaken typisch voor de capoeira in Suriname. Iedereen die ik gesproken heb geeft aan dat de capoeira in Suriname erg acrobatisch is, meer dan bijvoorbeeld in Nederland. Ze oefenen deze acrobatiek vooral tijdens groepsuitjes naar het strand, waar ze de beginners salto's leren maken. Het buiten zijn en het samenzijn zijn twee belangrijke kenmerken voor de capoeira in Suriname. Zo geven ze elke zondagavond een demonstratie op het

⁶ Interview Ed, 12-02-2010

⁷ Informeel gesprek tijdens training met Nederlandse stagiair, 17-02-2010

onafhankelijkheidsplein en gaan ze buiten de capoeira veel met elkaar om. De volgende hoofdstukken zullen deze twee belangrijke aspecten van de capoeira in Suriname beschrijven. Tot slot is de capoeira in Suriname niet winstgevend, terwijl dit in Nederland vaak wel zo is. Ed vraagt aan alle leden alleen een kleine bijdrage per maand om de huur van de traininglocatie te kunnen betalen. Zelf verdient hij er niks mee, het moet een hobby blijven.

Tegenwoordig staat de groep nog steeds onder leiding van Ed. Mestre Marajo is hedendaags goudzoeker in het Surinaamse binnenland. Af en toe komt hij onaangekondigd terug naar de stad en dan neemt hij de lessen van Ed over. Chucky⁸ zei hier het volgende over; *‘Mestre Marajo is er soms een aantal maanden en soms maar twee weken. Niemand weet wanneer hij komt en wanneer hij gaat. Hij is er opeens.’* Volgens Charissa⁹ is dit een discussiepunt in de groep, aangezien dit de structuur in door elkaar gooit. Ed¹⁰ zegt daarentegen dat dit voor zijn groep geen drempel is, zolang ze maar iets kunnen leren. Dat Ed er niks van zegt heeft volgens Charissa te maken met de Javaanse etniciteit van Ed. *‘Javanen zijn terug getrokken, ze willen niet voor problemen zorgen en laten dingen gaan. Javanen zoeken geen ruzie, in tegenstelling tot creolen’.* Dit zegt ze niet zomaar, ze is zelf half Javaans (en half Hindoestaans) en herkent dit gedrag. Zelf zou ze ook niet voor problemen zorgen. Etniciteit wordt hier gelinkt aan bepaald gedrag in de groep. Tot slot laat dit gedeelte zien dat de eerste periode nog steeds verworven is in de tweede periode en kan er concluderend gezegd worden dat ‘Grupo Capoeira Suriname’ invloeden heeft van zowel Brazilië en Nederland. Dit gedeelte heeft het glocaliseringsproces besproken; de fusie van lokale en niet lokale elementen. De capoeira heeft Braziliaanse en Nederlandse elementen, maar ook eigen typische Surinaamse elementen. De fusie van deze verschillende elementen is de capoeira in Suriname.

Capoeira is tegenwoordig een duidelijk voorbeeld van een *interconnected world*, waarbij nationale grenzen worden doorbroken (Inda & Rosaldo 2002: 32). Behalve de invloed van Nederland en Brazilië, heeft de groep tevens contact met de groep uit Frans Guyana. De groep heeft zelf ook internationale ambities. Zo dromen ze ervan om een keer met de groep naar Brazilië te gaan om met eigen ogen te zien waar de capoeira ontstaan is. Verder zei Chucky¹¹; *‘ik wil naar andere landen zoals Curaçao en Nederland gaan om te laten zien wat Suriname te bieden heeft en ik zal Suriname niet teleurstellen.’* Er kan gezegd worden dat de capoeira de kracht heeft om nationale grenzen te doorbreken en toegankelijk is voor iedereen ongeacht nationaliteit of etniciteit. Op etniciteit zal het volgende hoofdstuk dieper op in gaan. Aan de andere kant laat de uitspraak van Chucky (zelf een mengelmoesje van Javaans, creools, inheems en Chinees) ook zien dat de capoeira ook kan worden ingezet om de trots van Suriname te laten zien en is het een vorm van nationalisme. Dit is een erg

⁸ Interview Chucky, 14-04-2010

⁹ Interview Charissa, 08-04-2010

¹⁰ Interview Ed, 20-04-2010

¹¹ Interview Chucky, 14-04-2010

interessant punt, aangezien in een plurale samenleving mensen zich eerst identificeren met hun etnische groep en daarna pas met de nationale identiteit (Oostindie 2000: 138). Chucky identificeert zich juist met de nationale identiteit en verbindt ook de capoeira hieraan. *Popular culture* kan dus op verschillende manieren worden ingezet, het kan nationale grenzen doorbreken, maar ook juist nationale grenzen aangeven. Toch is de capoeira bovenal één globale gemeenschap (dit zal in het volgende hoofdstuk verder worden toegelicht). De resultaten van mijn onderzoek wijzen dit zeker uit, maar de capoeira heeft wel op iedere plaats in de wereld een eigen betekenis.

3.2 Definitie van de capoeira

De lokale betekenis die in Suriname door de capoeiristas zelf aan de capoeira gegeven wordt, wordt in deze paragraaf beschreven aan de hand van de definitie die de capoeiristas zelf aan de capoeira geven. De meerderheid van de jongeren geeft aan dat de capoeira een cultuur is. Ook Mestre Marajo brengt dit tijdens zijn trainingen herhaaldelijk naar voren. In een interview met Chucky¹² vroeg ik hem wat ‘cultuur’ voor hem betekent, toen keek hij mij aan en zei dat dat een goede vraag is; *Mestre Marajo heeft mij dit verteld, maar wat dit nu eigenlijk is, weet ik niet. Ik zal het zo spoedig mogelijk navragen bij Mestre Marajo en het daarna aan jou vertellen.* Bij verder doorvragen bleek dat hij een eigen invulling gegeven heeft aan de term ‘cultuur’, wat de oorspronkelijke betekenis hiervan is weet hij niet. Hierdoor is het mij duidelijk geworden dat enkele jongeren de naam ‘cultuur’ overnemen, en daar een eigen betekenis aan geven. De jongeren definiëren ‘cultuur’ op twee verschillende wijzen. De eerste verwijst naar de geschiedenis van de capoeira en de tweede naar de manier waarop de capoeira hun leven heeft beïnvloed. De term cultuur is hier een *emic perspective*.

3.2.1 De geschiedenis van de capoeira als cultuur

Volgens Chucky¹³ vindt je de (slaven) geschiedenis niet in andere sporten zoals voetbal. Daarom is het voor hem meer dan een sport, maar een cultuur. Deze geschiedenis van capoeira vindt een aantal jongeren erg interessant, omdat deze naar hun eigen zeggen erg overeenkomt met de geschiedenis van Suriname. Irvin¹⁴ vertelde mij het volgende; *De geschiedenis van de slaven sprak mij erg aan. Mijn voorouders komen ook uit de slavencultuur, door de capoeira kan de cultuur van mijn creoolse kant behouden worden. Zo kan ik iedereen erover vertellen. Zowel Suriname als Brazilië hebben dezelfde slavencultuur. Alleen in Suriname is het meer winti en in Brazilië de Capoeira.*

Voor Irvin is de capoeira behoud van cultuur. Een cultuur die gedeeltelijk tot zijn etnische groep behoort. Gedeeltelijk, omdat hij een mengelmoesje is namelijk half inheems, kwart Javaans en kwart creools. Irvin is een jongen die zich in al deze culturen heeft verdiept en in de capoeira vindt hij zijn creoolse kant terug. Capoeira vindt hij meer bij hem passen dan bijvoorbeeld winti, dat wel een echt Surinaams cultureel erfgoed is. Maar zowel Suriname als Brazilië hebben een soortgelijke geschiedenis en ook via de capoeira kan hij over de deze geschiedenis vertellen. Cultuur is aangeleerd en doorgegeven (Kottak 2006: 44) Het spel van de capoeira vertelt het verhaal van de slavengeschiedenis en kan zo worden doorgegeven aan omstanders.

Ook Jean Paul¹⁵ (half creool half Hindoestaan) sluit zich hierbij aan; *ik ben half creool, dus ik stam af van de slaven. Het is belangrijk om te weten waar je vandaan komt.*

¹² Interview Chucky, 14-04-2010

¹³ Interview Chucky, 14-04-2010

¹⁴ Interview Irvin, 24-03-2010

¹⁵ Interview Jean Paul, 17-3-2010

Door de capoeira wordt dit gedeelte van het verleden niet vergeten en kunnen ze een beetje van zichzelf terug vinden in de capoeira.

In de antropologie is cultuur een tijdelijk en flexibel systeem die geuit wordt in gebruiken en niet los staat van de geschiedenis (Stuempfle 1995: 4). De geschiedenis van de slavernij is voor een bepaald aantal jongeren nog steeds belangrijk in de capoeira. Aan de andere kant spelen er in de capoeira in Suriname tevens capoeiristas die geen Afrikaanse voorouders hebben, maar ook zij vinden de capoeira aantrekkelijk. Een voorbeeld is de sociale functie die in de volgende paragraaf beschreven wordt. Het tijdelijke en flexibele systeem komt weer terug in de capoeira, want tegenwoordig is de capoeira voor iedereen toegankelijk. De volgende paragraaf gaat in op wat de capoeira hedendaags nog meer kan betekenen voor capoeiristas in Suriname.

3.2.2. Sociale functie van capoeira als cultuur.

Bovenstaand is beschreven dat de capoeira geen sport is, omdat andere sporten niet dezelfde historische achtergrond hebben. Volgens Ed¹⁶ kan de capoeira niet als sport, maar als cultuur gezien worden, aangezien sporten zoals karate en voetbal geen meerwaarde hebben. De meerwaarde is de kennis die je door het beoefenen van de capoeira kan vergaren. Deze kennis komt onder andere naar voren in de capoeira teksten die betrekking hebben op; sluwheid, improvisatie, kracht en vallen en opstaan.

Het is volgens de jongeren een cultuur, omdat de capoeira de capoeiristas leert hoe ze met problemen in het dagelijkse leven om moeten gaan. Deze betekenis die de jongeren aan capoeira geven komt overeen met de beschrijving van Nestor Capoeira (2002: 15); *'Capoeira is a "school for life" While playing capoeira, one learns how to deal with these situations (situations that happen between people in day-to-day life) according to the game's fundamentos (foundations, roots or way of being) and it's characteristic way of understanding and interacting with life.'* Je zou met andere woorden kunnen zeggen dat de capoeira voor de jongeren in Suriname tevens een 'school voor het leven is'. Wat ze precies van de capoeira leren is wel per persoon verschillend. Hieronder geeft ik twee voorbeelden;

*'De 'roda' is net als het leven; het leven is ook een cirkel, want hoe je het ook draait of keert, het (maken van beslissingen in het leven) komt weer terug. De capoeira heeft mij geleerd om beslissingen te maken en achter mijn dromen te gaan.'*¹⁷

'Als capoeirista denk je als een volwassene, je bent rustig, je raakt niet in paniek en je denkt snel. Dit gebruik ik in het dagelijkse leven. Je raakt niet in paniek omdat je in de capoeira ook snel moet nadenken. Je blijft ook rustig door de liederen, die vertellen dat je balans moet houden in het leven en

¹⁶ Interview met Ed, 20-04-2010

¹⁷ Interview met Irvin, 24-03-2010

*niet zomaar kan gaan vechten. De liederen gaan ook over de flora en de fauna, bomen leven rustig en zijn groot en sterk. Als je groot en sterk staat in het leven, dan ga je pas echt bloeien.*¹⁸

Doordat de capoeira uit verschillende aspecten bestaat, kunnen veel verschillende personen iets van zichzelf terug vinden in de capoeira. Dit is wellicht één van de onderdelen die de capoeira aantrekkelijk maakt voor veel diverse mensen. Bovenstaande voorbeelden zijn daar een goed voorbeeld van. Zo vindt Irvin de *roda* een belangrijk aspect van de capoeira, terwijl Halley juist weer veel leert van de teksten. Ook zegt Halley; *'dat je niet zomaar kan gaan vechten'*. Dit kan men vergelijken met normen die binnen de capoeira gelden. Normen zijn gedragsregels; hoe mensen zich in bepaalde situaties dienen te gedragen. Dit kan men ook verbinden met de definitie van cultuur die binnen de wetenschap aan deze term gegeven wordt. Normen en waarden zijn onderdeel van het begrip cultuur (Tylor 1871/ 1958: 1 in Kottak 2006: 43). Deze gedragsregels die de capoeiristas geleerd hebben tijdens de capoeira kunnen ook doorgegeven worden aan anderen. Zoals in mijn theoretische onderbouwing beschreven is een *mestre* iemand die zijn leerlingen van alles leert over het leven. Het overgrote deel van de tijd heeft de capoeira groep in Suriname geen echte *mestre* en leren ze elkaar verschillende zaken over de capoeira, maar ook over het leven. Deze functie van de capoeira heeft dus betrekking op het individu, maar het individu kan het geleerde ook overgedragen aan een ander. Waardoor de capoeira een sociale functie krijgt. Zo zou Charissa¹⁹, die zelf hoogopgeleid is, de school graag willen uitbreiden en in de toekomst kinderen en jeugd de capoeira willen leren. Ze zegt het volgende hierover; *De capoeira is niet alleen een dans of een vechtsport, het is een cultuur. Hierdoor zou je kinderen op een bepaald pad kunnen brengen; het rechte pad. capoeira leert over het leven, ze leer je wanneer je wel en niet moet vechten. Ook de groep is belangrijk in de vorming van kinderen, want iedereen let op elkaar en zegt het als het (= een verkeerde handeling of gedrag) verkeerd is.'*

Chucky²⁰ zegt het volgende over de sociale functie; *'capoeira is een bijdrage voor Suriname, want de jeugd zoekt dingetjes om te doen.'* Hij bedoelt dat jongeren door de capoeira van de straat gehouden worden en door de capoeira veel dingen leren waardoor ze hun leven kunnen verbeteren. Iets wat hij zelf ook ervaren heeft. Ook noemt hij specifiek Suriname, omdat het leven in Suriname ten opzichte van Nederland volgens hem hard (men moet meerdere baantjes hebben om te overleven) is en de capoeira zorgt voor positieve en leuke bijdrage in het harde Surinaamse leven. Hier wordt de lokale betekenis gekoppeld aan de situatie/ plaats. De sociale functie van de capoeira (lokale betekenis) is volgens Chucky dus met name in Suriname (de nieuwe situatie) belangrijk.

¹⁸ Interview Halley, 17-03-2010

¹⁹ Interview Charissa, 08-04-2010

²⁰ Interview Chucky, 14-04-2010

3.3 Conclusie

Mijn theoretische onderbouwing beschreef dat *popular culture* in verschillende situaties andere betekenissen kan hebben. Dit hoofdstuk heeft de betekenis die in Suriname aan de capoeira gegeven wordt beschreven. Zo definiëren de capoeiristas die ik gesproken heb de capoeira als cultuur. Wat ze onder cultuur verstaan verschilt wel per persoon. De één verbindt de geschiedenis hieraan en de ander de sociale functie die de capoeira kan hebben. Ook verschilt het per persoon wat ze er precies van leren. Tevens zetten ze de capoeira op verschillende manieren in bijvoorbeeld om kinderen en jeugd bepaalde zaken te leren of om mensen iets te vertellen over geschiedenis van de slavernij. Dit laat dus zien dat *popular culture* niet alleen in verschillende situaties, maar tevens in dezelfde situatie een andere betekenis kan hebben. *Popular culture* biedt de mens verschillende mogelijkheden. Het kan op verschillende manieren ingezet worden afhankelijk van de plaats, behoefte en context. In dit hoofdstuk heb ik later zien dat *popular culture* bijvoorbeeld een bepaalde groep mensen kan bereiken, die waarschijnlijk op een andere manier moeilijker te bereiken waren. Ook kan de uiting van *popular culture* zelf dienen om een verhaal te vertellen. Zowel de beoefenaars als de omstanders kunnen in de capoeira het verhaal van slavernij zien. Tot slot kan het ook worden ingezet om mensen bepaalde gedragsregels aan te leren. Wat is goed en slecht? Al deze verschillende betekenissen en mogelijkheden die *popular culture* biedt, laat zien dat de definiëring van *popular culture* zeer complex is en het moeilijk is om slechts één definitie aan dit begrip te geven. De volgende hoofdstukken zullen hier dieper op in gaan.

Hoofdstuk 4: Capoeira en samenzijn

Insluitende kracht van de Capoeira

Figuur 3: Salto's leren tijdens Capoeira groepsuitje naar Overbrigde. Genomen tijdens veldwerk op 18-04-2010

Vanuit mijn hangmat kijk ik vol bewondering naar de groep die op het strand van Overbrigde acrobatische bewegingen aan het oefenen is. Ik ben zelf helemaal kapot van de korte nacht die tot in de late uurtjes doorging en de zonsopgang die mij om zeven uur s' ochtends weer wakker heeft gemaakt. Het is warm en ik zoek verkoeling in de Suriname rivier en de schaduw van de palmbomen die mijn hangmat bedekt. De capoeira groep is na dezelfde nacht, en dezelfde uurtjes slaap in de volle zon allemaal oefeningen aan het doen. Er staat capoeira muziek aan, een gedeelte van de groep zit in de schaduw naar de rest aan het kijken. Ze applaudisseren luid als een salto gelukt is. Ik vraag me af waar ze de energie vandaan halen en denk; wat een passie moeten deze jongeren voor de capoeira hebben²¹.

Het samenzijn en de insluitende kracht van de capoeira zullen in dit hoofdstuk worden beschreven. De groep, het buitenspelen en de groepsuitjes zijn onlosmakend verbonden met de capoeira in Suriname. De groep is (etnisch) verschillend, maar is in een (post) plurale samenleving verbonden door de capoeira. Zowel de eenheid als verscheidenheid binnen de groep zal in dit hoofdstuk naar voren komen.

4.1 Betekenis van de capoeira groep

Één van de belangrijkste aspecten van de capoeira in Suriname is de vriendengroep. Veel van mijn informanten hebben aangegeven dat dit kenmerkend is voor de capoeira in Suriname. Toen ik aan Ed²² zei dat ik ook eens in Nederland naar de capoeira wilde gaan kijken, antwoordde hij; *'dan ga je niet veel zien, alleen de training, want daarna gaat iedereen gewoon naar huis.'* Tevens Anneke een Belgische stagiaire en al jaren beoefenaar van de capoeira in België, geeft aan dat men in België minder tijd heeft om met elkaar op stap te gaan. In de tijd dat ik aanwezig was in Suriname heeft de groep buiten de capoeira vaak met elkaar afgesproken. Mijn ervaring op Overbrigde is een hier een voorbeeld van. Jean Paul vierde zijn verjaardag gedurende het gehele weekend op Overbrigde. De mensen die hier aanwezig waren, waren allemaal min of meer gerelateerd aan de capoeira. Deze uitjes gebruiken ze ook om acrobatische moves te oefenen op het strand en het water. Het klimaat en het leven in Suriname leent zich hier goed voor en er kan gezegd worden dat dit typisch voor Suriname is. Een keer per jaar gaan ze ook een weekend naar een mooie plek in Suriname, zoals Brownsberg en dit jaar Matapica. Irvin, die in het dagelijkse leven gids is, organiseert dit jaarlijkse groepsuitje.

De groep wordt door enkele capoeiristas als meer dan alleen vrienden beschreven, maar als een familie. Irvin²³ sluit zich hierbij aan het zegt het volgende;

²¹ Observatie tijdens groepsuitje naar Overbrigde, 17-03-2010

²² Informeel gesprek met Ed tijdens verjaardag op Overbridge, 14-03-2010

²³ Interview Irvin, 24-03-2010

'De capoeira groep is een familie, we zijn als broers, we weten veel van elkaar, alles over goede en slechte tijden. Door de weeks zijn we constant met elkaar bezig, we bellen elkaar op om te vragen hoe het met elkaar gaat. In de capoeira wordt over alles gepraat, ook over elkaars cultuur, hoe zit deze in elkaar enz.'

Het familiegevoel wordt tevens gepromoot in de capoeira. Dit heeft te maken met de insluitende kracht waarmee de capoeira zich over de wereld promoot. Het is één gemeenschap en als je capoeirista bent waar dan ook ter wereld dan hoor je erbij (bij de capoeira groep). Tijdens de trainingen heb ik Mestre Marajo dit ook horen zeggen. Dit idee is duidelijk ook aanwezig in de capoeira in Suriname, maar hebben dit idee eigen gemaakt door altijd voor elkaar klaar te staan en buiten de capoeira veel tijd met elkaar door te brengen.

4.2 Multi- etniciteit vriendengroep

De insluitende kracht van de capoeira heeft niet alleen invloed op het familie gevoel, maar ook op de multi- etniciteit in de vriendengroep. Ed²⁴ noemde dat een schrijfster zijn groep perfect omschreef; *Het is een hele diverse groep uit verschillende lagen uit de bevolking, maar in capoeira zijn ze één.* Tevens ontbreekt het in de capoeira aan geen enkele bevolkingsgroep en geven de jongeren verschillende redenen voor de multi- etniciteit van de groep.

Ed²⁵ zegt: *'de groep is zo divers omdat de capoeira ook zo divers is. Het bestaat uit muziek, (zang en fysiek) dans, vechtkunst enz.'*

Een interessant stuk van Nestor Capoeira (2003:30) gaat over het ontstaan, de diversiteit van de capoeira en hoe het ontstaan van de capoeira geleid heeft tot insluitende kracht van de capoeira. *In Brazilië worden we als dieren behandeld en als slaven verkocht. Beetje bij beetje leren we onze lotgenoten kennen: een Amerikaanse gitarist, een Engelse bokser, een Braziliaanse Sambaspeler, een Afrikaanse percussionist, een Indiase yogabeoefenaar, een Franse filosoof, een Japanse theateracteur, een Chinese acrobaat en een indiaanse krijger uit het Amazonegebied. De tijd verstrijkt en in onze gevangenschap nemen langzamerhand elkaars cultuur over. Onze kinderen en kleinkinderen worden geboren en groeien op in deze omgeving van verschillende culturen en slavernij. Op een dag ontstaat er iets nieuws; een mix van verschillende vechtkunsten, dansen, acrobatiek, muziek, filosofie en theater. Dit geeft ons een idee hoe de capoeira is ontstaan; het is een vermenging van verschillende vechtkunsten, dansen, rituelen en muziekinstrumenten uit verschillende delen van Afrika. Deze geschiedenis heeft er volgens Nestor Capoeira voor gezorgd dat de capoeira makkelijk ander culturele*

²⁴ Interview Ed, 12-02-2010

²⁵ Interview Ed, 12-02-2010

elementen in zich op neemt en integreert. Volgens hem verschilt de capoeira daarin van andere culturen, waarin andere culturele elementen worden getolereerd, maar niet worden opgenomen en daarom alleen in geïsoleerde groepen bestaan blijven. Dit laatste lijkt erg overeen te komen met de Surinaamse plurale samenleving. Terwijl de capoeira in Suriname juist wel verschillende groepen bij elkaar brengt. Volgens Nestor capoeira is dit de kracht van de capoeira en het sluit aan bij de citaat van Ed die zegt dat de diversiteit van de capoeira zorgt voor de diversiteit van de groep.

Verder zei Irvin²⁶ het volgende: *‘Alle culturen doen mee omdat iedereen het kan, als je iets wilt dan wordt geholpen, als je er maar voor open staat.’*

Bovenstaand citaat geven aan dat niet etniciteit, maar capoeira de bindende factor is. Zolang je maar capoeira wil en kan spelen dat hoor je bij de groep. Capoeira zorgt in Suriname dus voor *‘bridging’* (contacten, uitwisseling en solidariteit tussen sociale groepen) (Elling 2004: 343).

Aan de ene kant kan gezegd worden dat de Capoeira voor een andere, meer multiculturele gemeenschap zorgt, een gemeenschap die de Surinaamse (post) plurale samenleving niet kan bieden. Aan de andere kant geeft Charissa²⁷ aan de jongeren tegenwoordig met alle bevolkingsgroepen omgaan; *‘Vrienden halen vrienden erbij, deze generatie heeft geen één etniciteit als vriend, dus dan krijg je vanzelf een etnisch gemengde groep.’* Dit citaat geeft dus niet aan dat de capoeira een nieuwe gemeenschap is, maar juist een gevolg van de veranderende Surinaamse samenleving. De Surinaamse samenleving verandert langzaam in een multiculturele samenleving, waar de groepen meer contact met elkaar hebben. Jongeren ervaren dit als normaal en hebben verschillende bevolkingsgroepen als vrienden. De capoeira is een van de plaatsen waarin dit gebeurt en gerealiseerd wordt.

²⁶ Interview Irvin, 24-03-2010

²⁷ Interview Charissa, 08-04-2010

4.3 Eenheid in verscheidenheid

‘Capoeira is interessant voor iedereen, omdat iedereen het kan, als je het maar lang genoeg probeert. Surinamers houden niet van hetzelfde, maar van iets anders (capoeira is anders). Als een creool het slapen zat is, gaat hij op zoek naar iets anders.’

Bovenstaand is een grapje van Jean Paul²⁸ die uitlegt waarom er zoveel verschillende bevolkingsgroepen meedoen aan de capoeira. Hij maakt over elke bevolkingsgroep een stereotype grap waarom ze meedoen. Hier heeft hij het over een creool en het stereotypebeeld dat creolen lui zijn. Tegelijkertijd praat hij over Suriname als één land. Alle Surinamers, ongeacht etniciteit, houden niet van hetzelfde. Ik wil hier aantonen dat de eenheid in verscheidenheid niet enkel de samenleving, maar ook de groep kenmerkt.

‘Grupo Capoeira Suriname’ is een groep die openstaat voor iedereen. Dit laat zien dat *popular culture* een insluitende kracht heeft en ruimte biedt voor interetnisch contact. Echter is etniciteit een multi- dimensionaal begrip en worden ook en ‘wij’ en ‘zij’ grenzen binnen de groep aangeduid (Eriksen 2002: 29). Stereotypering is kenmerkend in de Surinaamse samenleving en ook in de groep. Deze stereotypering noemen ze zelf diep- etnische grappen. Ze zien dit niet als discriminatie, maar het duidt toch aan dat de ander anders is dan jijzelf. Een voorbeeld van een opmerking die gemaakt werd naar een meisje die half joods is; *‘jullie joden zijn toch racistisch, vandaar dat je zo ver van ... (een creoolse jongen) afzit, jullie houden niet van zwart.’*²⁹ Interessant hier is het woord ‘jullie’ dat hier toch twee keer genoemd werd; een duidelijk voorbeeld van ‘wij’ en ‘zij’ (jullie) grenzen. Etniciteit wordt binnen de groep benadrukt. Zo is de enige volbloed Hindoestaan vaak het mikpunt van verschillende grappen zoals; *‘moet jij niet buiten de stad wonen en koeien melken’*³⁰, *‘hey, daar hebben we Bollywood’*³¹ en *‘ben je al uitgehuwelijkt’*³². Dit zijn typisch Hindoestaanse grappen die de standaardiseerde opvattingen over Hindoestanen naar voren brengen. Dit is duidelijk nog een kenmerk van de (post) plurale samenleving, waarbij de verscheidenheid wordt benadrukt.

Interessant is dat zelfs Mestre Marajo³³ de stereotypering in de Surinaamse samenleving heeft overgenomen. Wat meespeelt is de slechte relatie tussen de Brazilianen en de marrons in het binnenland. Door deze slechte relatie heeft hij een slecht beeld van marrons en creolen en heeft hij de negatieve stereotype opvattingen over creolen overgenomen. De creolen willen volgens hem niks over de capoeira leren, want ze zijn in niks geïnteresseerd, alleen in stelen en slapen. In Brazilië is dit echter

²⁸ Interview Jean Paul, 17-03-2010

²⁹ Uitspraak van informant tijdens uitje op White beach op 20-03-2010

³⁰ Interview Lorenzo, 09-03-2010

³¹ Observatie bij demonstratie, 20-03-2010

³² Interview Ed, 20-04-2010

³³ Interview Mestre Marajo, 31-03-2010

niet zo, daar willen de creolen wel veel leren en zijn er ook veel creoolse artiesten. Dit geeft aan dat de constructie van etniciteit tijd en plaats gebonden is (Nagel, 1994: 154).

Er zitten overigens wel grenzen aan stereotypering binnen de groep, aangezien deze niet gemaakt mogen worden door ‘blanke buitenlanders’ (dus niet de niet- blanke buitenlanders of Boeroes). Dit geldt ook voor blanke Nederlandse stagiaires die meetrainen in de groep. In dat geval zien ze het wel als discriminatie en denken ze ‘*ga terug naar je eigen land*’. Dit heeft volgens Ed³⁴ te maken met het idee die de groep heeft over ‘blanke buitenlanders’; ze denken dat beter zijn en dat ze het altijd beter weten. Dit is een goed voorbeeld van grenzen aan deze vorm van stereotypering en acceptatie van verschillende etnische groepen. In het eerste hoofdstuk wordt de negatieve kant van de Nederlandse invloed beschreven. De arrogante houding die sommige Nederlanders volgens Ed hebben, kan dus ook gezien worden als een negatieve invloed. Een voorbeeld is een grapje die gemaakt werd tegen een Nederlandse stagiair. *Als hij (de Nederlandse stagiair) op het plein staat met de groep en zijn vrienden komen eraan dat zegt hij tegen zijn vrienden dat hij de groep op het plein gekocht heeft.*³⁵ Dit was zeker als grapje bedoeld, maar in ieder grapje zit een kern van waarheid. Hier zou de Nederlandse stagiair zich schamen voor de groep waar hij capoeira mee speelt. Hij voelt zich met andere woorden beter dan de groep. Ook verwijst de uitspraak naar de publieke ruimte waar de capoeira zich iedere zondagavond afspeelt, aangezien de vrienden van de Nederlandse stagiair bij het plein zijn komen kijken. Tot slot verwijst de uitspraak ook naar het slavernij verleden van Suriname, hij als Nederlander heeft de Surinamers als slaaf op het plein gekocht. Nogmaals een voorbeeld van dat *popular culture* niet losstaat van ontwikkelingen in de samenleving en de geschiedenis.

Uiteraard moet er wel gezegd worden dat de Nederlandse stagiaires toch altijd hartelijk verwelkomt worden in de groep. Het is volgens de groep alleen makkelijker om om te gaan met de verschillende Surinaamse bevolkingsgroepen, want het zijn uiteindelijk toch allemaal Surinamers. Tegenover de Nederlandse stagiaires identificeren ze zich het meest met Suriname. In dit gedeelte komt de nationale identiteit weer naar boven. Terwijl binnen deze groep de grappen met betrekking tot de etnische groep (identiteit) juist naar voren komen. Dit laat wederom zien dat Suriname gekenmerkt wordt door zowel de (post) plurale als de multiculturele samenleving.

Deze Surinaamse (post) plurale samenleving wordt verschillend ervaren door de jongeren van de capoeira groep. Het zijn vooral de jongeren die tot één etnische groep behoren die deze samenlevingsvorm positief ervaren. De meerderheid van de mengelmoesjes ervaart de samenleving juist als negatief. De personen die tot één etnische groep behoren vinden het behoud van eigen cultuur (daarmee bedoelen ze hun eigen etniciteit) erg belangrijk. Ed³⁶ zeg het volgende; ‘*Als er alleen vermenging plaat vindt, dan is er geen cultuur meer in Suriname, geen oorspronkelijke cultuur.*

³⁴ Interview met Ed op 20-04-2010

³⁵ Observatie tijdens Capoeira uitje op Overbrigde op 17-04-2010

³⁶ Interview met Ed op 20-04-2010

Mensen leven nu in vrede met elkaar, houden zo zou ik zeggen. ' Naast het belang dat Ed aan het behoud van eigen cultuur hecht, heeft hij wel vrienden van alle bevolkingsgroepen. Ook hij vindt dat mensen met verschillende etnische achtergronden met elkaar kunnen omgaan en elkaar moeten accepteren. Dit is toch anders dan in een oorspronkelijke plurale samenleving, waarbij de verschillende groepen geïsoleerd van elkaar leven. De jongeren die tot één etnische behoren zijn tevreden met de post plurale samenleving, die invloeden heeft van een multiculturele samenleving. Hier kan je nog steeds je eigen cultuur bewaren, maar ook contact hebben met andere groepen. De mengelmoesjes geven verschillende antwoorden; sommige geven kritiek op de segmentatie die nog steeds in de samenleving aanwezig is. Zo zei Charissa³⁷; *samen (alle etnische groepen) kom je verder dan allemaal apart.* Wel geeft ze aan dat het voornamelijk de oudere generatie is die in hokjes leeft, maar de jongere generatie gaat met elkaar om. Charissa ervaart dus een transitie in de samenleving, van een plurale naar een meer multiculturele samenleving. De jongeren van de groep ervaren de samenleving allemaal anders, maar toch is er één overeenkomst. Geen van deze jongeren vindt namelijk dat je geïsoleerd van elkaar moet leven en doen dat ook niet.

³⁷ Interview met Charissa op 08-04-2010

4.4 Conclusie

In *popular culture* kan je de ideeën van de samenleving terug vinden. Hier de ideeën met betrekking tot etniciteit. De groep denkt niet alleen verschillend over de betekenis van de Capoeira, maar ook over etniciteit in de samenleving. Dezelfde eenheid in verscheidenheid die in de samenleving terug komt, zie je ook in de capoeira. *Popular culture* is op dit gebied dus ook een reflectie van de samenleving. Op een ander gebied is het de vraag of *popular culture* alleen maar een reflectie is, of dat *popular culture* juist op een subtiele manier bepaalde maatschappelijke kwesties aankaart. Op eerste gezicht lijkt het bijzonder dat er in een gesegmenteerde samenleving zo'n multiculturele groep bestaat. Mijn eerste impressie was dat ze zich wilde afzetten tegen de samenleving. De werkelijkheid is veel genuanceerder. Er is namelijk een verschuiving gaande van een plurale naar een meer multiculturele samenleving. Dit uit zich ook in de capoeira. De jongeren vinden het namelijk helemaal niet vreemd dat de groep multicultureel is en zeggen ook in het eigen leven vrienden uit verschillende bevolkingsgroepen te hebben. Op globaal niveau profileert de capoeira zich ook als één gemeenschap en haar insluitende kracht. Op individueel niveau verschilt de manier waarop er naar de samenleving gekeken wordt. De een vindt de mix van een plurale en multiculturele samenleving zoals deze nu is prima. Mensen behouden hun cultuur, maar kunnen ook met elkaar omgaan. Anderen vinden juist dat de samenleving nog steeds te gesegmenteerd is en willen juist met de capoeira laten zien dat het ook anders kan. Hier zal het volgende hoofdstuk dieper om in gaan. De globale, nationale en individuele factoren maken dat de capoeira in Suriname zo etnisch gemengd is.

Hoofdstuk 5: Capoeira en zondagavond

Uitdrukkingkracht van de Capoeira

Figuur 4: Zondagavond demonstratie. Foto genomen tijdens veldwerk op 07-02-2010

'Hoe de week is maakt mij niet uit, zolang ik zondagavond maar naar het plein kan.'

Bovenstaand citaat van Ed³⁸ refereert naar het belang dat hij aan de capoeira demonstratie op het onafhankelijkheidsplein hecht. Het onafhankelijkheidsplein is een publieke ruimte, waar omstanders elke zondagavond kunnen kijken naar de capoeira. Dit zorgt ervoor dat de capoeira in Suriname de mogelijkheid biedt om iets over etniciteit te uiten. Capoeira heeft dus een uitdrukkingskracht. Dit hoofdstuk zal het ontstaan van deze demonstratie beschrijven, de betekenis die ze hieraan geven en of de capoeiristas zelf gebruik willen maken van de uitdrukkingskracht.

5.1 Betekenis van de demonstratie op het onafhankelijkheidsplein

Vijf jaar geleden wilde Ed de capoeira in Suriname nieuw leven inblazen. Om alle oude capoeristas te ontmoeten heeft hij met deze groep op een centrale plek in de stad afgesproken, namelijk het onafhankelijkheidsplein. Bij gebrek aan een trainingslocatie, werd het plein hun trainingslocatie. Nadat ze een locatie binnen gevonden hadden, zijn ze tot op de dag van vandaag de capoeira op zondag blijven beoefenen op het plein. Vanaf half zes komen ze samen op het plein, waar ze eerst op het gras wat bewegingen oefenen. Ongeveer een uurtje later begint de demonstratie op het vlaggenplein. Ed³⁹ zegt zelfs dat ze niet weten of ze daar wel officieel spelen, maar ze zijn er nog nooit weggehaald. Hij hoopt dat dit nog lang zo blijft. Er kan gezegd worden dat deze demonstratie op het onafhankelijkheidsplein toevallig zo begonnen is. Toch is het nu een belangrijke en kenmerkende avond voor de capoeira in Suriname geworden. De groep zelf hecht veel waarde aan deze demonstratie en proberen ze zoveel mogelijk elke week allemaal aanwezig te zijn. Zelfs na de groepsuitjes haasten ze zich om op tijd op het plein te zijn. Een voorbeeld van de waarde die aan de zondagavond gehecht wordt is een tekst die Halley⁴⁰ zong tijdens een demonstratie op zondagavond. De capoeira liederen zijn officieel Portugees, maar de jongeren zingen af en toe een geïmproviseerd eigen stukjes tekst in het Sranan tongo (wat tevens een duidelijk voorbeeld van lokalisering is);

'If me waka tap na pasi nanga mi berimbau Alla suma dinki tak me law!! Ma té me doro in a Roda da me singi gi ding mooi meid, da suma taki tak me law'

Vrij vertaald; *als ik in de stad loop met mijn berimbau, denken ze dat ik gek ben. Maar als ik dan in de roda sta met mooie meiden om me heen, wie zegt dan dat ik gek ben.*

Deze tekst van Halley illustreert een gebeurtenis die hij zelf heeft meegemaakt. Op een dag kwam hij een bus in met een *berimbau*. Omdat hij van inheemse afkomst is, riep een creoolse jongen in de bus;

³⁸ Interview Ed, 12-02-2010

³⁹ Interview Ed, 12-02-2010

⁴⁰ Interview Halley, 18-02-2010

deze indiaantje gaat vlees schieten (de *berimbau* wordt hier verward met pijl en boog). Maar als hij daarna op het plein staat te spelen in de *roda* dan kijkt iedereen naar hem en voelt hij zich de man.

Deze tekst is een voorbeeld van een persoonlijke betekenis die gegeven wordt aan de demonstratie op het plein. Het spelen op het plein geeft Halley aanzien. De acrobatische bewegingen maken indruk op het publiek en dit kan ervoor zorgen dat dit de speler een gevoel van trots geeft. Ook etniciteit komt duidelijk terug in dit gedeelte; er wordt op neerbuigende manier over het 'indiaantje' gesproken. Een voorbeeld van de 'wij' en 'zij' constructie van etniciteit in Surinaamse samenleving en stereotypering. Op het moment dat hij in de *roda* staat kijkt niemand meer naar hem als een 'indiaantje', maar als een persoon die ongeacht etniciteit een goede capoeirista is. Tot slot laat deze tekst ook de relatieve onbekendheid van de capoeira in Suriname zien, aangezien de creoolse jongen niet wist wat een *berimbau* is.

De tekst laat ook zien dat er publiek aanwezig is op het onafhankelijkheidsplein. Ed geeft aan dat de zondagavond een begrip is geworden in de Surinaamse samenleving. Door de centrale ligging van het plein en het tijdstip dat iedere week hetzelfde is, kan het publiek de groep makkelijk vinden. Hierdoor is het een vorm van reclame voor de groep. Zo heb ik van verschillende Nederlandse stagiaires gehoord dat ze de groep hebben leren kennen op het onafhankelijkheidsplein en staat de capoeira op zondagavond in verschillende Surinaamse reisgidsen. De zondagavond is dus niet alleen een plek waar de groep samenkomt, maar het is ook het een ontmoetingsplaats voor de Surinaamse bevolking waar ze samen kunnen komen om naar de capoeira te kijken. Het publiek is echter niet voor alle capoeiristas van belang. Zo is voor Ed alleen de *roda* belangrijk. Anderen hechten wel waarde aan het publiek, omdat de capoeira een uitdrukkingskracht heeft. De omstanders zien een multiculturele groep de capoeira beoefenen. *Popular culture* laat hier de veranderende samenleving zien.

5.2 De visie van de capoeiristas op het uitdrukken van multi- etniciteit

De capoeira heeft dus een uitdrukkingskracht. De groep laat aan het publiek zien dat verschillende etnische groepen met elkaar kunnen omgaan. Het zijn de capoeiristas die de capoeira beoefenen en daarom is het interessant om te weten hoe zij tegen het uitdrukken van de multi- etniciteit staan. Ze uiten allemaal bewust of onbewust de multi- etniciteit van de groep. Of de jongeren op individueel niveau ook iets willen laten zien is verschillend. Dit gedeelte sluit direct aan bij het vorige hoofdstuk over etniciteit. Om *popular culture* nog beter te kunnen definiëren en begrijpen, is het tevens van belang om aan de beoefenaars van *popular culture* zelf te vragen hoe ze tegen de uitdrukkingskracht aankijken. En of ze dus zelf wel iets willen overbrengen aan het publiek. Wat willen de beoefenaars er zelf mee?

Uiteindelijk heb ik geconstateerd dat er vier verschillende meningen zijn;

✚ Ik wil niks uiten, ik doe het voor mezelf en niet voor het publiek

Ed⁴¹ heeft niet de intentie om iets aan het publiek te laten zien. De bijeenkomst op het plein is iets voor hem zelf en niet voor het publiek. *Het publiek is niet belangrijk, alleen de 'roda'*. Hij benadrukt tevens dat de bijeenkomst zo ook niet ontstaan is. Ed heeft zoals eerder in het vorige hoofdstuk geen problemen met de Surinaamse samenleving; hij is er tevreden mee. Dit heeft tot gevolg dat hij ook niets wil uiten over de samenleving.

✚ Ik wil zeker aan de Surinamers laten zien dat verschillende etnische groepen kunnen mengen.

Een aantal personen die ik gesproken heb, ervaart de segmenteerde samenleving als negatief en vindt dat iedereen met elkaar moet mengen. Chucky⁴² had daar een duidelijke mening over; *'Mijn boodschap voor het publiek is dat men niet in een hokje (eigen etnische groep) moet blijven, maar naar buiten moet komen. Je moet jezelf loslaten, we zijn immers in 2010, het heeft geen zin om in hokjes te leven. Want zo hou je jezelf achter. Zo (als je uit je hokje komt) kan je meer over jezelf leren, niemand kan tegen mij komen zeggen dat hij slim genoeg is. Zo kan je van iemand anders iets nieuws leren, je bent nooit te oud om te leren. Javanen kunnen van negers leren enz. Suriname gaat wel langzaam vooruit, het is op weg (naar een meer gemengde samenleving).'*

Chucky was degene die hier het meest gepassioneerd over praatte, ik moest namelijk goed luisteren naar wat hij te zeggen had en het goed opschrijven, want dit was erg belangrijk. Chucky is niet zoals Ed tevreden met de samenleving. Het is volgens hem nog te gesegmenteerd. De zondagavond is een perfecte mogelijkheid om te laten zien dat het ook anders kan. Voor Chucky is het de capoeira ook een vorm van verzet.

✚ Ik wil aan de Surinamers laten zien dat we kunnen mengen, maar ook onze eigen cultuur kunnen bewaren.

Irvin⁴³ vindt het een goede zaak dat mensen hun eigen cultuur (eigen etniciteit) behouden, maar toch wil hij aan het publiek laten zien, dat het mogelijk is dat mensen van verschillende etnische achtergronden goed met elkaar kunnen omgaan. Dit wil namelijk nog niet zeggen dat je eigen etnische identiteit verloren gaat. Dus ook Irvin vindt dat de samenleving minder gesegmenteerd zou mogen zijn. Zijn mening verschilt wel met die van Chucky, omdat Irvin de pluraliteit van de samenleving op zich niet als negatief beschouwd, alleen wel van mening is dat de samenleving nog te veel in hokjes leeft.

⁴¹ Interview Ed, 20-04-2010

⁴² Interview Chucky op 14-04-2010

⁴² Interview Charissa op 08-04-2010

⁴³ Interview Irvin op 24-03-2010

✚ Ik zou wel iets willen uiten, maar door de onbekendheid van de capoeira, biedt de capoeira nu de mogelijkheid er nog niet voor.

Zowel Charissa als Jean Paul vinden dat de capoeira eerst bekender zou moeten worden. Zo zei Jean Paul⁴⁴ 'als men iets niet kent, bestaat het niet.' Als iets niet bestaat heeft het dus volgens hem ook niet de mogelijkheid om iets te uiten. Zelf heb ik ook ervaren dat veel Surinamers niet weten wat de capoeira is. Een grappig voorbeeld is dat toen een man een praatje kwam maken met de groep naar de *berimbau* keek en vroeg; *gaan jullie vissen?*⁴⁵ De capoeira in Suriname kan dus niet gedefinieerd worden als cultuur die door de meerderheid van de mensen gewaardeerd wordt. Alhoewel de demonstratie op het onafhankelijkheidsplein wel de mogelijkheid biedt om de capoeira bekender te maken, zei Charissa⁴⁶ hier het volgende over:

'Capoeira gaat het verschil(een meer etnische gemengde samenleving) nog niet maken, het is namelijk nog nieuw, dus de mensen zien (op het plein) eerst de capoeira zelf. Mensen weten niet wat het (de capoeira) is en weten niet hoe een capoeirista eruit ziet. Pas na een paar jaar als het bekend is gaan mensen het (de etnische gemengdheid van de groep) zien. Uiteindelijk zou de groep wel kunnen laten zien dat je samen verder komt, het is een proces, de groep is nog niet daar. De groep heeft het ook nog niet door, ze staan er nog niet bij stil dat het een etnisch gemengde groep is, je komt namelijk niet in de capoeira als Javaan, maar als capoeirista. Je bent capoeirista ongeacht je geloof, geslacht of religie.'

Tot slot zijn zowel Charissa als Jean Paul nog niet helemaal tevreden met de samenleving zoals deze nu is, alleen vinden ze dat de capoeira de mogelijkheid nu nog niet biedt om het merendeel van de samenleving te bereiken. Charissa beschrijft hier tegelijkertijd de capoeira als één gemeenschap, waar etniciteit of nationalisme geen rol speelt. Dit is de manier waarop de capoeira zich in een globaliserende wereld profileert.

Alle (globale, nationale en individuele) factoren die in het vorige hoofdstuk besproken zijn hebben invloed op de multiculturele groep, maar ook op of ze wel of niet iets over etniciteit willen uiten. Ed vindt de mix van een plurale en multiculturele samenleving zoals deze nu is prima. Mensen behouden hun cultuur(etniciteit), maar kunnen tegelijkertijd ook met elkaar omgaan. De capoeira is volgens hem een logisch gevolg van hoe deze samenleving er nu uitziet. Iets uitdrukken naar het publiek is dan ook niet nodig. De mengelmoesjes denken daar anders over, allemaal vinden ze dat de samenleving nog steeds te gesegmenteerd is, wel geven ze daar allemaal individueel weer een andere invulling aan. De

⁴⁴ Interview Jean Paul, 17-03-2010

⁴⁵ Observatie na training op 10-03-2010

⁴⁶ Interview Charissa, 08-04-2010

meningen laten de eenheid in verscheidenheid weer zien. Verscheidenheid in het uitdrukken van de multi-ethniciteit. Toch hechten ze allemaal waarde aan de zondagavond en is de etnische gemengde groep op zondagavond één.

5.3 Conclusie

Dit hoofdstuk heeft laten zien dat *popular culture* een uitdrukingskracht heeft. De capoeira in Suriname biedt deze mogelijkheid zeker, aangezien de groep elke zondag op dezelfde vaste, centrale en publieke plaats een demonstratie geeft. Het publiek die naar de groep kijkt, ziet één groep die uit verschillende bevolkingsgroepen bestaat. Dit laat zien dat de capoeira in Suriname altijd iets over de multiculturele samenleving uit.

Om een definitie te kunnen geven aan *popular culture* moet men naar de mensen zelf toe gaan. Uit mijn onderzoek is gebleken dat er binnen één vorm van *popular culture* verschillende betekenissen gegeven worden. Ondanks dat de capoeira iets over de multiculturele samenleving uit, heeft niet iedereen uit de groep daar behoefte aan. Dit heeft met verschillende factoren te maken. Op het individuele niveau kan het te maken hebben of je tot één etnische groep behoort of een mengelmoes bent van meerdere etnische groepen. Op nationaal niveau heeft te maken met de transitie van een plurale naar een multiculturele samenleving. Is men hier tevreden mee of kan er nog iets veranderen? De globale invloed van de capoeira, die de capoeira promoot als een multiculturele gemeenschap is volgens Charissa ook van belang. Hierdoor zou de groep nog niet door hebben dat de groep multicultureel is en dus ook nog niks willen uiten.

In het algemeen kan gezegd worden dat *popular culture* een uitdrukingskracht heeft en mensen kan bereiken. Als we naar de beoefenaars zelf kijken zou de 'hegemony' definitie zou dus wel gedeeltelijk bruikbaar kunnen. Bruikbaar, omdat er wel een aantal jongeren zijn die de capoeira gebruiken om zich te verzetten tegen de gesegmenteerde samenleving. Gedeeltelijk, omdat dit zeker niet alle jongeren betreft die participeren in de capoeira en omdat dit voor geen van de jongeren de hoofdreden is om de capoeira te beoefenen. De jongeren beoefenen de capoeira in eerste instantie om andere redenen. Dat de capoeira de mogelijkheid biedt om iets over ethniciteit te laten zien is een mooie en zeker niet onbelangrijke bijkomstigheid.

Afsluiting

In de wetenschap is er nog geen consensus over de definitie van *popular culture*. In de chaos van deze verschillende definities, heb ik geprobeerd mijn eigen weg te vinden. Ik heb me gericht op de relatie tussen *popular culture* en etniciteit. De resultaten van mijn onderzoek zijn gebaseerd op de betekenis die de mensen zelf aan deze twee begrippen geven. Het blijkt dat niet alleen wetenschappers verschillend tegen deze begrippen aankijken, maar ook de mensen zelf.

Capoeira is de vorm van *popular culture* die ik in Suriname onderzocht heb. Nu is de capoeira geen originele Surinaamse culturele uiting, maar een Braziliaanse. Mijn scriptie heeft uitgewezen welke originele factoren van de capoeira in Suriname overgenomen zijn en welke er zijn aangepast naar lokale ideeën. Mijn afsluiting zal hier ook op ingaan.

Mijn thesis heeft aangetoond dat door middel van het bestuderen van de capoeira in Suriname men veel kan leren over hoe de jongeren etniciteit ervaren en dat er meerdere verbanden gelegd kunnen worden met etniciteit. Ten eerste kan ik een relatie vinden met het koloniale verleden en dan met name de slavernijperiode. Zo gaven enkele jongeren aan dat de capoeira een cultuur is wegens deze geschiedenis. De geschiedenis van Suriname en Brazilië komen overeen doordat ze beide gekolonialiseerd zijn en een verleden met slavernij hebben. Door de capoeira blijft dit gedeelte van het verleden behouden en kunnen de jongeren met creoolse voorouders zichzelf terug vinden in de capoeira. Hier dient *popular culture* als behoud van de creoolse cultuur en kan *popular culture* een verhaal vertellen. Dit is ook een voorbeeld van een origineel onderdeel van de capoeira die overgenomen en eigen gemaakt is. Een voorbeeld van de inzet van capoeira voor lokale ideeën is de OIS. De capoeira viel in de eerste periode onder de organisatie OIS, waar ze inheemse jongeren wilden bereiken. Deze jongeren hielden zich vaak niet meer zoveel bezig met hun inheemse etniciteit, maar participeerden wel in de capoeira. Dus via de capoeira konden ze deze jongeren bereiken en bewust maken van hun etnische achtergrond. Uiteindelijk was het de bedoeling om deze jongeren bewust te maken van hun marginale positie en hun te activeren zich te verzetten tegen deze positie. *Popular culture* diende hier vooral om een bepaalde groep mensen te bereiken. Hedendaags is dit niet meer zo en is de belangrijkste relatie tussen etniciteit en de capoeira de multi- etniciteit van de groep. Zoals in de inleiding heeft beschreven; *popular culture* biedt de mogelijkheid om mensen van verschillende etnische groepen samen te brengen (Cawelti 1996:7) en het heeft dus de kracht om etnische grenzen te doorbreken (Hermes 2005: 10). Mijn scriptie heeft uitgewezen dat de multi- etniciteit van de groep een belangrijk onderdeel van de capoeira in Suriname is. Voordat ik mijn onderzoek begon dacht ik dat de capoeira voor, meer multiculturele, gemeenschap zorgt dan de Surinaamse samenleving kan bieden. Zo simpel is het echter niet. Er is namelijk een verschuiving gaande van een plurale naar een meer multiculturele samenleving. Jongeren ervaren de multi- etniciteit van als vanzelfsprekend. In een samenleving waar behoud van eigen cultuur nog steeds een belangrijke rol speelt, worden de contacten tussen de verschillende etnische groepen steeds frequenter.

Het lijkt erop dat vooral de jongere generatie meer contacten heeft met andere bevolkingsgroepen. *Popular culture* is hier een uiting van een veranderende maatschappij en laat dus de ideeën van de samenleving zien. De multi- etniciteit van de groep wordt op verschillende niveaus beïnvloed. De veranderende samenleving is een voorbeeld van beïnvloeding op nationaal en lokaal niveau. De capoeira promoot zich in een globaliserende wereld als één gemeenschap, waar nationale grenzen of etnische afkomst geen rol spelen. Deze globale invloed komt ook terug in Suriname, volgens de capoeiristas ben je capoeirista ongeacht je geloof, geslacht of religie. De laatste factor die invloed heeft op de multi- etniciteit van de groep is de individu. Hoe kijkt de individu tegen de samenleving aan? Welke invloed heeft dat op de multi- etniciteit van de groep? Elke capoeirista vindt het goed dat mensen van verschillende etnische achtergronden met elkaar omgaan. Er is wel een verschil binnen de groep te vinden in de mate waarop de verschillende achtergronden met elkaar om moeten gaan. In mijn groep waren het vooral de jongeren die tot één etnische groep behoren die de samenleving zoals hij is, prima vinden. Aan de andere kant zijn het vooral de ‘moksis’ die vaak vinden dat de Surinaamse samenleving nog steeds te gesegmenteerd is. Deze jongeren willen juist weer met de capoeira laten zien dat het ook anders kan. *Popular culture* kan worden ingezet om op een subtiele en creatieve manier kwesties aan te kaarten (Hermes 2005: 10) De ‘moksis’ gebruiken de capoeira op deze manier. De zondagavond demonstratie op het onafhankelijkheidsplein biedt daar de mogelijkheid voor, aangezien het publiek kijkt naar een multiculturele groep. De groep kan zo op een subtiele manier laten zien dat het ook anders kan in de samenleving. *Popular culture* heeft dus uitdrukingskracht. Hier is *popular culture* niet een statische reflectie van de samenleving, maar wordt er op een subtiele manier kritiek op de samenleving geuit.

Bovenstaand heb *popular culture* op verschillende manieren beschreven. Dit maakt het moeilijk om één definitie aan de *popular culture* te kunnen verbinden. Als ik naar de verschillende definities van *popular culture* kijk die in mijn theoretische onderbouwing beschreven zijn, dan zou de ‘hegemony’ definitie het meest bruikbaar zijn. Toch gebruiken niet alle leden de capoeira als verzet tegen de plurale/multiculturele samenleving. Ik wil ook niet te diep op deze definities ingaan omdat *popular culture* naar mijn mening als een leeg begrip bestudeerd moet worden. Al de verschillende manieren waarop ik *popular culture* heb beschreven, hebben vooral betrekking op Suriname. Het zijn mogelijkheden die *popular culture* biedt afhankelijk van de context en plaats. Men andere woorden *popular culture* is situationeel. Ik sluit me vooral aan bij het idee dat *popular culture* ideeën over de samenleving laat zien. Deze samenlevingen zijn overal verschillend en zo ook de mensen. Daarom sluit ik me aan bij (Story 2006) die zegt dat we *popular culture* als een leeg begrip moeten bestuderen en naar de mensen zelf moeten gaan om de in te vullen wat *popular culture* in die bepaalde situatie betekent. Ik denk dat we moeten erkennen dat er niet één definitie aan *popular culture* gegeven kan worden.

Literatuur

Bakker, E. E.a.

1998 *Geschiedenis van Suriname van staat tot staat*. Zutphen: Walbrug Press

Besley, A.C.

2003 'Hybridized and Globalized: Youth Culture in the Postmodern Era.' *Review of education. Pedagogy, cultural studies*, 25,2, 153-178

Bijnaar, A.

2007 'Paramaribo, The City! Nieuwkomers; sociale en etnische dimensies in de hoofdstad.' *OSO* 27 ,1, 17-19

Capoera, N.

2003 *Capoeira; een handboek voor de speller, basistechnieken en geschiedenis*. Rijswijk: Elmar

Capoeira, N.

2002 *Capoeira, roots of the dance- fight- game*. Berkeley: North Atlantic Press

Cawelti, J.G.

1996 'Popular culture/Multiculturalism.' *Journal of popular culture*, 30,1, 3-17

Elling, A.

2004 'We zijn vrienden in het veld'. *Grenzen aan sociale binding en 'verbroedering' door sport.* Pedagogiek 24: 342-360

Eriksen, Thomas Hylland

2002 *Ethnicity and Nationalism: Anthropological Perspectives*. London: Pluto Press.

Hermes, J.

2005 *Re-reading popular culture*. Oxford: Blackwell publishing

Ho, C.G.T.

2000 'Popular culture and the Aesthetization of Politics: Hegemonic Struggle and Postcolonial Nationalism in Trinidad Carnival.' *Transforming Anthropology*, 9, 1, 3-18.

Inda & Rosaldo

2002 *The anthropology of globalization. A Reader*. Malden: Blackwell Publishing

Joseph, J.

2005 'Transgressing boundaries and crossing borders.' *Women and environment international magazine* 68/69, 1, 31-33

Kottak, C. P.

2006 *Cultural Anthropolog.* New York: McGraw-Hill.

Koning, de, A.

2009 'Voorbij het multiculturele paradijs; Etniciteit en Suriname's sociale geschiedenis.' *OSO* 28,2, 12-27

Nagel, J.

2004 Constructing Ethnicity: Creating and Recreating Ethnic Identity and Culture. *Social problems* 41, 1, 152- 177

Moerman, J.

1984 *Suriname*. Koninklijk instituut voor de tropen. Amsterdam: Terra Zutphen

Oostindie, G.

2000 *Het paradijs overzee: De 'Nederlandse' Caraïben en Nederland*. Leiden: KITLV Uitgeverij.

Santino, J.

1996 'Popular culture: A socio- aesthetic approach.' *Studies in Latin American popular culture* 15, 1, 3,1-42.

Sanabria, H.

2007 *The anthropology of Latin America and the Caribbean*. Pearson Education.

Sanderse, Jolien & Rivke Jaffe

2007 'Jonge marronmuzikanten: muziek en marginaliteit in Paramaribo.' *OSO* 26,1, 43-59

St. Hilarie, A.

2001 'Ethnicity, assimilation and nation in plural Suriname.' *Ethnic and racial studies* 24, 6, 998-1020

Story, J.

2006 *Cultural theory and popular culture*. Pearson Education

Stuempfle, S.

1995 *The steelband movement; The forging of a national art in Trinidad and Tobago*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press

Reijerman, M.

2000 'Sranankondre a no paradijs: De constructie van localiteit in de populaire muziek van de Saramaka' *OSO* 19(1): 59-82.

Wermuth, M.

2000 'Ritme en rijm in de diaspora. Surinaamse jongeren en popmuziek.' *OSO* 19(1): 122-136

Bijlagen

Bijlage 1: Reflectie verslag

Over het algemeen ben ik erg te spreken over mijn eerste veldwerkervaring. Alle typische antropologische onderzoeksmethodes zijn mij goed bevallen. De groep heeft mij met open armen ontvangen en ik werd uitgenodigd op verschillende uitjes, waardoor ik me goed voelde in de groep en de mogelijkheid had om zowel te participeren als te observeren. Tijdens deze uitjes heb ik de rol van onderzoekster proberen te benadrukken door bijvoorbeeld aan te geven dat ik een bepaalde uitspraak zal noteren. Ook het afnemen van interviews vond ik leuk om te doen. Ik heb gemerkt dat ik een luisterend oor heb en kan inspelen op hetgeen wat gezegd wordt. Het voordeel wat ik had was natuurlijk wel dat ik alles gewoon in het Nederlands kon doen. Één interview heb ik in het Portugees afgenomen en wegens gebrek aan een goede beheersing van de Portugese taal vond ik het moeilijk om in te spelen op hetgeen wat gezegd werd.

Het onderzoek doen in een andere omgeving heb ik interessant en prettig ervaren. Als antropoloog in spé ben ik altijd geïnteresseerd hoe andere mensen hun leven leven, hoe zij tegen bepaalde zaken aankijken en wat er anders of verschillend is met het leven in Nederland. Hier leer ik weer zoveel van en het verbreed mijn kijk op wereld. Door de groep heb ik een kijkje mogen nemen in een gedeelte van het Surinaamse leven. Waar ik wel tegenaan ben gelopen, is het feit dat ik 'bakra' ben. Dit leidt er toe dat je altijd als anders gezien wordt. In een niet westerse- samenleving zal ik als westerling altijd als anders gezien zal worden. Ik kan nu eenmaal bijvoorbeeld niet om mijn huidskleur heen. Dit kon er soms voor zorgen dat ik wilde dat ik thuis was, waar mensen mij als één van hun beschouwen. Het is iets waar ik als westerse blanke antropoloog rekening mee moet houden.

Ik ben samen met mijn collega Leanne naar Suriname geweest. Dit had zijn voor- en nadelen. Het was erg fijn dat ik mijn eerste veldwerkervaring met iemand kon delen die in precies hetzelfde schuitje zat. Ik had iemand om mijn leuke momenten mee te delen, maar ook mijn minder leuke ervaringen. Het is prettig om op iemand terug te kunnen vallen, als het even minder goed gaat in het onderzoek. Tevens heb je altijd iemand die je feedback kan geven. Een nadeel die men kan ondervinden als je met z'n tweeën gaat, is dat je je minder gedwongen voelt om dieper contact met je onderzoeksgroep te zoeken. Dit heeft te maken met het feit dat je elkaar toch hebt. Dit is precies wat ik ook heb ervaren. Nu heeft dit geen invloed gehad op mijn onderzoeksresultaten, maar ik kan me voorstellen dat dit in een andere situatie wel nadelig zou kunnen werken. Ik ben tevreden met hoe mijn onderzoek verlopen is en zou dit niet willen veranderen. Toch wil ik mijn volgende onderzoek alleen ervaren. Op deze manier kan ik het verschil meemaken.

Uiteraard zijn er zaken die ik anders had willen doen. Zo ben ik het veld ingegaan met het idee dat de Capoeira in Suriname een vorm van verzet zou zijn tegen de gesegmenteerde samenleving. Toen ik tijdens de eerste interviews merkte dat dit niet het geval was, raakte ik licht in paniek. Ik wist ook even niet welke richting ik nu precies met mijn onderzoek uit moest. Later bleek dat er wel jongeren waren die de Capoeira onder andere gebruiken om zich te verzetten. Dit maakte mijn onderzoek en mijn resultaten juist zo interessant. Het is denk ik niet erg om het veld in te gaan met een bepaald beeld, maar je moet je er wel van bewust zijn dat het ook anders kan zijn. Dit deed ik in eerste instantie niet, ik hield me krampachtig vast aan het beeld wat ik gevormd had voordat ik op veldwerk ging en daardoor raakte ik dus in lichte paniek. In mijn volgend onderzoek zal ik proberen met een opener beeld het veld in te gaan. Ik kijk al uit naar mijn volgende veldwerkervaringen

Figuur 5: Participerend observeren op het onafhankelijkheidsplein. Genomen tijdens veldwerk op 21-02-2010

Bijlage 2: Samenvatting

Mijn onderzoek heeft plaatsgevonden in Suriname, waar ik de relatie tussen etniciteit en *popular culture* heb onderzocht. De vorm van *popular culture* die ik onderzocht heb is de capoeira. De enige capoeira groep in Suriname is 'Grupo Capoeira Suriname'. *Popular culture* biedt de mogelijkheid om mensen van verschillende etnische groepen samen te brengen (Cawelti 1996:7) Dit zien we ook terug in de capoeira in Suriname, die vertegenwoordigd wordt door alle etnische groepen.

Popular culture, en zo ook capoeira, verspreidt zich over de wereld. Hierdoor kan één dezelfde vorm van *popular culture* in verschillende situaties andere betekenissen hebben (Santino 1996:37). 10jaar geleden heeft de Braziliaanse *mestre* Marajo de capoeira voor het eerst geïntroduceerd in Suriname. In de tijd dat de groep onderleiding stond van Mestre Marajo had de capoeira in Suriname vooral Braziliaanse invloeden. Toch had de capoeira in deze tijd ook een eigen nieuwe betekenis. De capoeira viel onder de OIS. Deze organisatie wilde inheemse jongeren die zich niet mee bezig hielden met hun etnische achtergrond via de capoeira bereiken. Ze wilden de jongeren bewust maken van hun etniciteit. Uiteindelijk was het de bedoeling dat de jongeren zouden participeren in organisaties die zich bezig hielden met de inheemse cultuur en rechten. *Popular culture* diende hier om een bepaalde groep mensen te bereiken, die anders waarschijnlijk moeilijker te bereiken waren. Tegenwoordig valt de groep niet mee onder deze organisatie en nadat de *mestre* was vertrokken viel de groep uit elkaar. Twee jaar later kwam Ed terug uit Nederland en hij heeft de groep nieuw leven ingeblazen.

Op een nieuwe plek krijgt *popular culture* een nieuwe betekenis. In mijn onderzoek staat de betekenis en de definitie die de jongeren er zelf aan de capoeira geven centraal. De meerderheid van de jongeren geeft aan dat de capoeira een cultuur is. De jongeren definiëren cultuur op twee verschillende wijzen. De eerste definitie van cultuur is de geschiedenis van de capoeira. De slavengeschiedenis komt overeen met die van Suriname en op deze manier kunnen de jongeren van creoolse voorouders een beetje van zichzelf terug vinden in de capoeira. *Popular culture* is hier behoud van de creoolse cultuur en via *popular culture* kan het verhaal van de slavernij verteld worden. De tweede definitie van de capoeira is de sociale functie die de capoeira kan hebben. Door het beoefenen van de capoeira kunnen de jongeren veel kennis opdoen. Deze kennis kunnen ze gebruiken in het dagelijkse leven en kan de capoeira gezien worden als een 'school voor het leven'. Deze kennis kan ook worden doorgegeven aan anderen. *Popular culture* kan worden ingezet om mensen om mensen te leren beter met bepaalde situaties in het dagelijkse leven om te gaan. De jongeren geven verschillende definities aan het begrip cultuur. Dus *popular culture* kan ook binnen dezelfde situatie, verschillende betekenissen hebben.

Twee kenmerken die typisch zijn voor de capoeira in Suriname is het samenzijn en de zondagavond demonstratie op het demonstratieplein. De groep hecht veel waarde aan het samenzijn, de groep en de groepsuitjes. De capoeira groep staat voor iedereen open, ongeacht nationaliteit of etniciteit. De

capoeira heeft in Suriname een insluitende kracht. De groep wordt ook vertegenwoordigd door allen bevolkingsgroepen uit de Surinaamse samenleving. Deze multiculturele groep lijkt bijzonder te zijn in een (post) plurale samenleving. De samenleving is echter aan het veranderen van een plurale naar een meer multiculturele samenleving. Capoeira is hier een uiting van. *Popular culture* laat hier de ideeën van de samenleving zien. Ook de manier waarop de capoeira zich profileert in de wereld speelt mee. In de globaliserende wereld profileert de capoeira zich als één gemeenschap, iedereen kan zich aansluiten bij de capoeira, ongeacht nationaliteit of etniciteit. Op individueel niveau ervaren alle jongeren de multiculturele groep als normaal. Wel is er een verschil waarop er naar de samenleving gekeken wordt. De personen die tot één etnische groep behoren, zijn tevreden met de samenleving. In deze samenleving kunnen ze hun eigen etniciteit behouden, maar kunnen ze ook met andere etnische groepen omgaan. De mengelmoesjes zien dit anders, zij vinden vaak dat de samenleving nog steeds te gesegmenteerd is en willen juist door de capoeira laten zien dat het ook anders kan. Deze globale, nationale en individuele factoren maken dat de capoeira in Suriname zo etnisch gemengd is.

De wekelijkse zondagavond demonstratie op het plein geeft de mengelmoesjes de mogelijkheid om te laten zien dat de samenleving minder gesegmenteerd kan zijn. Elke zondagavond komt de groep samen om op het plein een publieke demonstratie te geven. Het publiek ziet een multiculturele groep de capoeira beoefenen. *Popular culture* heeft dus uitdrukkingskracht. Hier is *popular culture* geen statische reflectie van de samenleving, maar juist een plek waar er kritiek op de samenleving wordt geuit. *Popular culture* wordt hier ingezet om op een subtiele en creatieve manier bepaalde etnische kwesties aan te kaarten (Hermes 2005: 10) Op individueel niveau willen ze niet allemaal iets uiten. De jongeren die tot één etnische groep horen, zijn tevreden met de samenleving en hebben dus niet de behoefte om iets te uiten over de samenleving. Ondanks dat deze jongeren dat niet willen, doen ze dat toch en heeft de capoeira dus een uitdrukkingskracht.

Bovenstaand heb ik *popular culture* op verschillende manieren beschreven. Dit maakt het moeilijk om één definitie aan de *popular culture* te kunnen verbinden. Binnen de wetenschap bestaat er tot op heden nog geen consensus over de definitie van *popular culture*. Ik sluit me aan bij Story (2006) die zegt dat *popular culture* als een leeg begrip bestudeerd moet worden. Men moet naar de mensen zelf toegaan om de betekenis te kunnen achterhalen, omdat *popular culture* in elke situatie iets anders kan betekenen. Er kan naar mijn mening dus niet één definitie aan *popular culture* gegeven worden.